

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Studium humanitní vzdělanosti

Michaela Krulikovská

Satanistické rituály z pohledu českých satanistů

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Kateřina Horská

Praha 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30. 7. 2021

.....

Michaela Krulíková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce Mgr. Kateřině Horské za její obrovskou ochotu, trpělivost a čas, který mi věnovala, za veškeré rady a konstruktivní kritiku, které mi při psaní práce velice pomohly. Dále bych chtěla poděkovat i všem svým informátorům, rovněž za jejich ochotu a čas, jelikož bez nich by práce nemohla vzniknout.

Obsah

Abstrakt.....	5
I. Úvod	6
II. Teoretická část	8
2.1. Rituál	8
2.2. Satanismus	9
2.3. Církev Satanova a Satanská bible.....	11
2.4. První Česko-Slovenský Chrám Církve Satanovy.....	13
2.5. Satanova komunita	15
III. Metodologie výzkumu	16
3.1. Vymezení výzkumu.....	16
3.2. Výzkumná strategie	16
3.3. Technika sběru dat.....	17
3.4. Výběr vzorku; prostředí výzkumu.....	18
3.5. Vyhodnocení výzkumu, analýza a interpretace dat	19
3.6. Hodnocení kvality výzkumu.....	19
3.7. Etické otázky společenskovedního výzkumu	20
3.8. Charakteristika informátorů.....	21
IV. Empirická část	22
4.1. Definice rituálu a podoby satanistických rituálů	23
4.2. Satanistické rituály a nadpřirozeno	27
4.3. Podoba rituálů – improvizace či přesný postup.....	32
4.4. Role předmětů, prostředí a jiných faktorů.....	34
4.5. Prožitky satanistů při a po rituálu	38
4.6. Význam skupiny a samoty.....	40
4.7. Důležitost rituálů v satanismu	42
V. Závěr	45
Seznam použitých zdrojů.....	48

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá rituály moderních satanistů žijících v České republice. Cílem je pochopit, jak satanistické rituály fungují, jaká je role těchto rituálů v satanismu, jaký význam těmto rituálům satanisté přisuzují, jaké faktory jsou důležité při jejich provedení a nakolik jsou dle jejich aktérů spojeny s nadpřirozenem. Tato práce obsahuje teoretickou, metodologickou a empirickou část. V první části jsou obsaženy relevantní poznatky z literatury, které nastavují teoretické zázemí práce. Metodologická část popisuje průběh a metody kvalitativního výzkumu, který byl pro tuto práci vykonán, a empirická část pak vysvětluje výsledky a poznatky, které byly během tohoto výzkumu získány.

Klíčová slova:

rituál, satanismus, církev satanova, kvalitativní výzkum, náboženství

Abstract

This bachelor's thesis deals with rituals of modern satanists who live in the Czech republic. The aim is to understand how satanistic rituals work, what is the role of such rituals in satanism, what meaning do satanists believe rituals have, which factors are important during their execution and how much are they connected to supernatural according to it's participants. This thesis contains theoretical, methodological and empirical part. The first part contains relevant information from literature which sets the theoretical background for the work. The methodological part describes the process and methods used in the qualitative research which was executed for this thesis and the empirical part explains the results and knowledge that was obtained during this research.

Keywords:

ritual, satanism, church of satan, qualitative research, religion

I. Úvod

Satanismus. Pojem, který málokoho ponechává chladným. Mnoho lidí se přičítá už samotné jméno Satan a člověku, který sám sebe označuje za satanistu, by se vyhnuli velikým obloukem. Pro jiné je takové sebeidentifikace něčím směšným, co v žádném případě nepatří do dnešní doby. A v jiných toto téma naopak vzbuzuje zvědavost a touhu dozvědět se více.

K této tématice jsem se dostala, vlivem metalové muziky, již v dětství a vždy mě nějakým způsobem zajímala. Přitáhla mě k ní právě kontroverze s ní spojená a také to, že jsem sice tento pojem ve svém okolí slyšela, ale nikdy jsem se o něm nedozvěděla více, než že je to údajně něco „zlého“, něco „špatného“, tím pádem byl pro mě opředen tajemstvím. V průběhu let jsem pak zjistila, že nejsem jediná, kdo o satanismu nevěděl vůbec nic než jen to, že je nějakým způsobem spojen s postavou jménem Satan. Satanismus není něco, co by bylo veřejností příliš pochopeno, veřejnost často o jeho existenci ani neví (Mathews 2009: 96).

Časem se mi do rukou dostala tzv. Satanská bible, díky níž jsem se dozvěděla o tom, že existuje něco jako LaVeyův satanismus a Církev Satanova, a že i dnes skutečně existují lidé – dokonce i v České republice, kteří tento satanismus vyznávají a založili si zde i její československou pobočku – dnes zvanou První Česko-Slovenský Chrám Církve Satanovy.

Dle mého názoru velice zajímavou složkou tohoto moderního satanismu jsou pak pochopitelně satanistické rituály. V médiích bývá toto téma často spojováno s různými kriminálními činy, jejichž souvislost se satanismem je přinejmenším velice sporná. Skutečnou podobu satanistických rituálů najdeme spíše v Satanově bibli (LaVey, 1969) či jiné literatuře a na webových stránkách tohoto okrajového náboženství. Co se ovšem nikde nedočteme je, jaký význam těmto rituálům přikládají satanisté samotní, nakolik je pro ně tato praktika podstatná, proč ji dělají, jak vypadá v jejich osobním provedení a s jakými silami vlastně podle svého názoru při rituálech jednají. Abych na tyto otázky získala odpověď, musela jsem se doptat satanistů samotných. Dostat se s nimi do kontaktu byl překvapivě menší problém, než jsem očekávala, a jejich přístup byl velmi přátelský, jelikož je potěšilo, že se o téma někdo zajímá takto do hloubky.

Literatura, která se k tomuto tématu nějakým způsobem vztahuje, je často produkována v kontextech, které nejsou zcela nestranné, což práci výzkumníka poněkud komplikuje. Buďto texty můžou pocházet z prostředí, které se satanismem sympatizuje,

nebo naopak z prostředí s opačným přístupem, například od autorů z tzv. antikultovních hnutí, což jsou organizace či jedinci, kteří se snaží bojovat proti novým náboženským hnutím (Lužný 1997: 20). Ačkoliv jsem se primárně snažila používat literaturu, která k tématice přistupuje objektivně, literaturu z těchto „antikultovních“ prostředí jsem přesto využila, jelikož často obsahuje dle mého názoru přínosné myšlenky. Informace z této literatury jsem se ovšem snažila ověřovat i u jiných autorů.

Hlavním výzkumným tématem mé práce se tedy stala otázka: ***Jakou roli hrají rituály v satanismu očima satanistů samotných.*** Tuto otázku jsem si poté rozdělila na další podotázky (viz Metodologie výzkumu). Svou bakalářskou práci jsem rozdělila na tři části – jako první je Teoretická část, kde nastiňuji, co se o tématu práce dozvíme z literatury. Druhou částí je Metodologie výzkumu, kde vysvětluji metody své práce a jednotlivé kroky, rovněž tam i představuji informátory svého výzkumu. Třetí částí je pak Empirická část, kde rozebírám výsledky analýzy svého výzkumu a vztahuji je k relevantní literatuře. Na konci práce se nachází Závěr, kde shrnuji všechny podstatné objevy své práce a odpovídám na výzkumné otázky.

II. Teoretická část

2.1. Rituál

Na začátek pokládám za podstatné pokusit se nastínit, co si můžeme představit pod pojmem rituál. Definovat rituál je ovšem poněkud složitý úkol a přístupů k této problematice je mnoho. Jako rituál můžeme označit opravdu širokou škálu činností, tudíž antropologové někdy používají metodu zvanou „člověka poznám, když ho vidím“ – zkrátka rituál rozpoznají tak, že je to nějaká symbolická činnost lišící se od instrumentálního chování každodenního života (Bowie 2008: 149, 150). Problém je právě v tom, že jak v běžné řeči, tak v odborné literatuře bývá tento pojem používán v příliš širokém smyslu. Někteří autoři definují rituál pouze jako nějakou magicko-náboženskou činnost, často ovšem bývá pod tento termín zahrnován i jakýkoliv typ nadměrně formální činnosti, jako například rituály spojené se stravováním (Goody 2010: 35).

Osobně mě zaujala definice rituálu Niniana Smarta, jelikož pod sebe zahrnuje a hlouběji vysvětluje právě ten typ rituálu, kterému se, jak ukáží později, satanisté věnují. Tento antropolog rozdělil náboženství na osm dimenzí, mezi které patří právě i dimenze rituální. Právě skrze rituály se dle něj náboženství vyjadřuje. Může mít velice formální podobu, ale i neformální – Smart řadí mezi rituály i činnosti jako zavírání očí při modlitbě, které je spojené s nějakým vnitřním záměrem spojit se či účastnit se „neviditelného světa“ (tento svět může být interpretován jako Bůh, jako nirvána či nějaká posvátná energie prostupující přírodu) (Smart 1984: 6). Jelikož rituál obsahuje jak vnitřní, tak vnější složku, je vždy možné, že ona vnější složka bude dominovat té vnitřní – rituál pak může degenerovat do jakési mechanické či konvenční činnosti, kterou si lidé už nespojují s nějakými duchovními záměry a rituál je pak pouze prázdnou skořápkou. Dále jsou zde rituály světské, které používají lidé na denní bázi a jsou nedílnou součástí lidských vztahů – pozdravy, salutování apod., to všechno považujeme za sekulární rituály. Často jsou pak ve společnosti přičleněny k náboženským aspektům, například když lidé říkají fráze typu „Bůh s tebou“. Význam pojmu „rituál“ je ovšem vhodné roztáhnout za hranice modlení, vzývání apod. Smart považuje za rituály i různé jiné akty, například jógu a různé metody sebe tréninku. Cílem takovýchto metod je dosažení vyšších forem vědomí, skrze které má adept osobní zážitek odpoutání se ze své světské existence. Interpretace tohoto zážitku pak závisí na konkrétní doktríně, ve které se jedinec pohybuje. Někdy takovéto činění není provázáno

s bohem či bohy – například v Buddhismu jsou rituály vzývání či obětiny k dosažení nirvány naprosto irrelevantní. Nicméně tyto techniky sebe tréninku mají analogii k rituálu – adept vykonává různé fyzické i mentální cvičení skrze které se snaží o propojení své mysli právě s oním transcendentním, neviditelným světem nebo se snaží o odvedení svých smyslů od běžného světa. Tento aspekt náboženství tedy do rituální dimenze patří a Smart tento typ rituálu klasifikuje jako rituál **pragmatický**, zaměřený na dosažení určité zkušenosti či zážitku, na rozdíl od rituálu **posvátného**, zaměřeného vůči nějaké svaté bytosti – např. Bohu). Někdy tyto rituály mohou být nakombinovány (Smart 1984: 7).

Funkcí rituálů je pak obecně mnoho – můžou pomáhat vyjádřit city, vyvolat změny, obnovovat rovnováhu, léčit, zajišťovat dobré vztahy s duchovním světem, předávat hodnoty. Jejich výraznou vlastností je dramatičnost – je to určitá forma představení (Bowie 2008: 147). Může obsahovat performativní užití jazyka – žehnání, chválu, proklínání, a určitý vzorec chování, který aktéři následují striktně či volně (Smart 1996: 72).

2.2. Satanismus

Nyní je na místě vysvětlit, co znamená pojem satanismus. Satanismus patří mezi nová náboženská hnutí. Tento termín začal být používán v 70. letech v sociologické literatuře a má označovat některé nové formy náboženského života, jinde označované třeba jako alternativní religiozita, netradiční náboženství či nová spiritualita (Lužný 1997: 21). Satanismus je pojem, který je opět velmi obtížné definovat, jelikož se liší od jedince k jedinci. Satanismus jako takový nemá jednu jedinou posvátnou knihu, ne všichni satanisté věří na Satana jakožto duchovní bytost (Vojtíšek 1998: 1). Nepředstavuje žádnou ucelenou tradici, vychází z různých směrů, jako je například okultismus (Lužný 1997: 81). „Fenomén satanismu je obtížně uchopitelný. Je vnitřně rozporný, hluboce diferencovaný a ideologicky rozteklý, takže jednoznačně říci, co satanismus ještě je a co už satanismus není, je zhusta nemožné“ (Grombiřík 1997: 16).

Problémem, co se týče definice, jsou pak také skupiny, u kterých spíše než o satanismus jde o jakýsi mladistvý protest prostřednictvím satanistických symbolů (Lužný

1997: 81). Pokud se tedy chceme o nějakou definici pokusit, je nutné satanismus rozdělit na několik kategorií. V literatuře se setkáme s nejrůznějšími podobami tohoto rozdělení. Jednou z nich je například rozdělení na satanismus náboženský, satanismus mravní a satanismus kulturní (Vojtíšek 2004: 168). Satanismus náboženský je ten, kdy satanisté uctívají Satana formou modlitby, vzýváním, vykonávají pro něj oběti a podobně. Vrcholem těchto rituálů je pak tzv. Černá mše, je ovšem otázkou, jak moc tyto akce skutečně kdy probíhaly a do jaké míry byly pouze fantaziemi křesťanských odpůrců tohoto vyznání. Podstatou mravního satanismu, který vznikl na konci 19. st., je nevíra v Satana jako bytost, a naopak protest proti křesťanské morálce a prosazování egoismu, svobody norem, přírodních zákonů, odplaty jakožto protikladu odpuštění aj. Satanismus kulturní se pak projevuje uměleckými díly (především těmi hudebními, ale také výtvarnými a literárními), zavrhuje tradiční hodnoty či například tradiční ideály krásy. Zabývají se smrtí, krví či hnusem. Skutečná víra v Satana zde není podstatná (Vojtíšek 2004: 168-171).

Dle Josefa Veselého lze také rozlišit mezi satanismem jako vzpourou či protestem a satanismem jako životní filozofií. V historii převládala první verze – šlo o negaci křesťanství a parodování jeho praktik. Tato verze však nevytvořila svou vlastní ideologii, zabývala se pouze negací. Až ve 20. století, po oslabení vlivu křesťanství, si satanismus začal budovat svou vlastní filozofii, která má v sobě sice stále prvky protestu, ale také své vlastní hodnoty a myšlenky (Veselý 2003: 83, 84). Satanisté, se kterými jsem vedla rozhovory (viz Metodologická část), pak satanismus většinou rozdělovali na satanismus teologický a satanismus LaVeyovský (vycházející z učení Antona LaVeye, viz níže).

Jméno Satan je satanisty v současné době používáno jako archetyp, má znázorňovat určitou postavu, která ztělesňuje satanistické principy, jako je individualismus, nekonformita, rebelie a hrdost. Satan v hebrejštině znamenal „protivník“ či „žalobce“. Moderními satanisty byl adaptován jako symbol opozice, antipatie vůči konvenčnímu myšlení, morálce a praktikám (Mathews 2009: xvi).

Satanista Ctibor Sádlo (Grombřík 1997: 29) pokládá ze své emické perspektivy za podstatu satanismu to, že se neustále vyvíjí, je proměnlivý a je tzv. „neposkvrněnou vírou“, jelikož se vždy odehrává v menších skupinách, které nikdy nepřežijí déle než století, a tudíž není zatížen uniformitou, která (dle jeho názoru) postihla v průběhu let křesťanství a zabraňuje jeho vývoji. Satanismus tak díky tomu může opravovat své chyby a proměňovat se. „Satanismus se mění, neboť žádné dříve nemá. Satanismus je teď. Co platí dnes, nemusí

platit zítra. To je život. Proto je satanismus představitelem života“ (Grombiřík 1997: 29). Tento satanista ve svém textu odsuzuje jiné satanisty, kteří vyznávají prastaré satanistické praktiky – tím dle něj přicházejí o titul satanisty.

Příznivcům monoteistických náboženství se však může zdát jako satanismus vše, co se jim jeví jako zlé. Satana můžou vidět jako bytost, která stojí v odporu vůči Bohu (z tohoto důvodu jsou pak různé činy označovány jako satanistické, i když se satanismem nemají nic společného) (Vojtíšek 2004: 168).

2.3. Církev Satanova a Satanská bible

Určitá forma uctívání a vzývání Satana se objevovala v Evropě v celém průběhu křesťanských dějin. K jistému oživení pak došlo v 18. a 19. století vlivem rozvoje romantismu a okultismu. Za zakladatele moderního satanismu pak bývá považován Aleister Crowley (1875-1947), který se ovšem sám za satanistu nepovažoval, pouze využíval jeho prvky a symboliku a ve své knize *Kniha zákona* položil základní tezi moderního satanismu – „Dělej to, co chceš ty“ (Lužný 1997: 80, 81).

Nejdůležitější postavou moderního Satanismu je však Anton LaVey (1930-1997). Tento ezoterik, muzikant, bývalý cirkusový performer a milovník magie a hororů se narodil v Chicagu bez náboženského vyznání. V průběhu jeho životní cesty jej, jak sám tvrdí, šokovalo pokrytectví lidí, co v sobotu koukají na polonahé ženy a v neděli jsou v kostele se svými rodinami, kde prosí o odpuštění. „Věděl jsem tehdy, že křesťanská církev prosperuje z pokrytectví a že lidská tělesná přirozenost vyjde najevo nehledě na to, jak moc je vymycována“ (LaVey, citován v Mathews 2009: 41, 42, vlastní překlad citace). Později pak ve svém domě, tzv. „Black house“ pořádal společenské večery, při kterých svým příznivcům (tzv. Magic circle) dělal přednášky o magii, nadpřirozených bytostech a jiných mysteriózních tématech. Lidé o něm hovořili jako o charismatickém a zábavném člověku, který si uměl snadno získávat lidi, přestože to byl zároveň misantrop a opovržení lidstvem bylo jeho velkým tématem. O Valpuržině noci roku 1966 pak v LaVeyově Black Housu založil LaVey a jeho Magic circle Církev Satanovu. LaVey si rituálně oholil hlavu a zahájil první rok věku Satanova. Magic circle se stal srdcem Církve Satanovy (tamtéž: 45-49).

Církev Satanova začala pořádat satanistické svatby, „křty“ i pohřby. Prvním „křtěným“ dítětem v rámci této církve byla sama LaVeyova dcera Zeena. Tyto akce si

přirozeně získaly velký zájem médií (tamtéž: 50). V roce 1969 pak vyšla LaVeyova nejslavnější kniha – Satanská bible, která se stala nejrozšířenější knihou soudobého satanismu. Je opakovaně tištěna po celou dobu své existence a byla přeložena do mnoha jazyků včetně češtiny. Dodnes na ni LaVeyánští satanisté odkazují, když vysvětlují, jak se staly satanisty a co to pro ně satanismus vůbec je (Dyrendal 2015: 72). Tato bible nemá být ovšem slovo Satanovo, tak jako je křesťanská bible slovem božím. Satan zde figuruje pouze jako symbol rebela a přírodní síly (Mathews 2009: 54). V této bibli najdeme LaVeyovo satanské devatero, které cituji níže.

Satanské devatero:

- „1. Satan znamená ukájení choutek, nikoli odříkání!
2. Satan znamená živoucí existenci, nikoli vymyšlené spirituální báchorky!
3. Satan znamená neposkvrněnou moudrost, nikoli pokrytecký sebeklam!
4. Satan znamená laskavost k těm, kdo ji zasluhují, nikoli lásku, vyplývanou na nevděčníky!
5. Satan znamená pomstu, nikoli nastavení druhé tváře!
6. Satan znamená odpovědnost vůči odpovědným, nikoli péči o psychické upíry!
7. Satan znamená člověka jako pouhé zvíře, někdy lepšího, mnohem častěji však horšího než ti, co kráčí po čtyřech, člověka, jenž se díky „božskému duchovnímu a intelektuálnímu vývoji“ stal nejzkaženějším zvířetem!
8. Satan znamená všechny takzvané hříchy, jelikož vedou k fyzickému, mentálnímu nebo emočnímu uspokojení!
9. Satan je nejlepším přítelem, jakého kdy církev měla, jelikož ji po celá ta léta pomáhal udržovat v chodu!“

(LaVey 1969: 31, 32).

LaVeyova ideologie je ateistická a materialistická, soustředí se pouze na tento svět a život a neobsahuje víru na nic nadpřirozeného. Jejím ústředním tématem je naturální, zvířecí stránka člověka, prosazuje svobodnou sexuální expresi a toleranci a odsuzuje drogy (Mathews 2009: 62). Podstatná je hlavně svobodná vůle, LaVey byl proti všemu omezování této vůle. Satana nevnímá jako zlo, ale svobodu a sílu. Opovrhoval dogmaty a zdůrazňoval nutnost vlastního poznání (Lužný 1997: 81).

Anton LaVey se dal časem do ústraní, zemřel pak roku 1997. Jeho smrt se ovšem také nevyhnula kontroverzi – datum jeho úmrtí prý mělo být schválně pozměněno na Halloween, největší satanistický svátek (Mathews 2009: 94). O satanistických svátcích budu více hovořit níže.

2.4. První Česko-Slovenský Chrám Církve Satanovy¹

O počátcích českého satanismu se zachovalo minimum informací, existují pouze zmínky o satanistech za první republiky, kteří se společně scházeli; těžko říci, zda se v Čechách vyskytovali nějakí satanisté ještě předtím. Český satanismus se začal konstituovat až po roce 1989 a čeští satanisté v té době neměli na co navázat. 1. října 1991 pak založil frontman kapely ROOT, spisovatel, filozof a člen Církve Satanovy **Jiří Big Boss Valter** československou pobočku Církve Satanovy, tzv. „jeskyni“. Pobočka získala název nejprve Československá Církev Satanova, posléze, po rozpadu ČSFR, „Česká Církev Satanova“. V roce 1991 též vyšel český překlad LaVeyovy Satanské bible (kterou přeložil sám Valter), jež pomohl rozšíření popularity satanismu (Veselý 2003: 171). První oficiální texty, které vznikly v rámci České Církve Satanovy, informovaly o záměrech a podstatě satanské filozofie. Vyzdvihovaly především podporování přirozených tužeb člověka, pochybování o dogmatech a zároveň zdůrazňovaly, že satanismus nikoho k ničemu nenutí. Uvítací dopis, kteří dostávali noví členové České Církve Satanovy pak vysvětloval, že satanismus je především pro lidi, kteří si jdou svou vlastní cestou a liší se od zbytku společnosti. „Pravděpodobně jsi byl po celý svůj život kritizován a odsuzován pro svůj sklon být odlišný. Možná jsi pro své neobvyklé chování považován za černou ovci rodiny. Teď to spíše můžeš využít, než být kvůli tomu zneužíván“ (Antony Slezman, citován ve Veselý 2003: 173). Text zdůrazňuje odklon satanistů od všeho, co je „přepopularizované“, a podporu výlučnosti.

V roce 1992 pak v Praze vzniká obřadní místo tzv. **Vrch u třinácti kamenů**, kde téhož roku proběhl i první oficiální obřad České Církve Satanovy. Tam dodnes probíhají oslavy velkých satanistických svátků – např. Halloween, Valpuržina noc či Pátek třináctého.²

¹ Oficiální název.

² <https://cirkev Satanova.cz/historicke-udalosti-ktere-predchazely-zalozeni-prvniho-cesko-slovenskeho-chramu-cirkev Satanovy-od-roku-1989-do-roku-2005/>, naposled navštíveno 29. 7. 2021

Dne 9. července 1993 byl pak v Praze založen tzv. Pražský satanský spolek, jež založil Pavel Brndiar, Eduard Staněk a Karel Fiury. V roce 1996 byl Pavel Brndiar, Eduard Staněk a Libor Hejtmánek pozván do hlavní Jeskyně v Brně, kde získaly od Big Bosse satanské tituly a tento spolek takto povýšil na První pražskou pobočku Církve Satanovy. Založili svůj vlastní časopis The Abyss (jež je vydáván dodnes) s dvěma vydáními ročně (tento časopis nahradil do té doby vydávaný časopis Mág) (Veselý 2003: 176, 177).

V roce 2004 pak Jiří Big Boss Valter odešel do ústraní a členové České Církve Satanovy se proto rozhodli pro její celkovou reorganizaci. V roce 2005 pak byla přejmenována na První Česko-Slovenský Chrám Církve Satanovy a v rámci reorganizace proměněna na řádové společenství. Vznikla tzv. Rada třinácti, která rozhoduje o všech světských záležitostech Chrámu. Duchovní a magické záležitosti pak mají na starosti kněží. Tento chrám má své hlavní sídlo v Praze, kde sídlí i jeho největší pobočka zvaná Templ. V čele této pobočky stojí **Pavel Brndiar** – Mistr chrámu a kněz I. stupně (o těchto stupních si za moment povíme více). Další významný templ je pak v Rakovníku a vede jej Petr Krabs – pán Meče a kněz II. stupně.

Takovýchto stupňů – tedy stupňů zasvěcení – je v současnosti v rámci chrámu celkem šest a pojí se s ním různé povinnosti a práva. Tyto stupně zmiňuji, jelikož o kněžích Církve Satanovy je v Empirické části v malé míře řeč.

Novic – Novicius monachus

Učeň – Aluminus či Appreptic

Znalý – Peritus či Sublime

4. Kněz III. stupně – Zkoušející – Magistr Peritus, pán Černého Plamene

5. Kněz II. stupně – Pobočník – Adicton – Pán Meče

6. Kněz I. Stupně – Nejvyšší kněží, Mistr³

Pokud se chce člověk stát členem tohoto Chrámu, musí být starší 18 let, mít čistý trestní rejstřík, absolvovat ústní pohovor a zaplatit poplatek 1000 Kč.⁴

³ <https://cirkev Satanova.cz/historie-prvniho-cesko-slovenskeho-chramu-cirkev-satanovy-od-roku-2005-do-2015/>, naposled navštíveno 29. 7. 2021

⁴ <https://cirkev Satanova.cz/clenstvi-2/>, naposled navštíveno 29. 7. 2021

Symbol Prvního Česko-Slovenského Chrámu Církvě Satanovy.⁵

2.5. Satanova komunita

Na závěr této Teoretické části chci ještě vysvětlit, co je to organizace Satanova komunita, protože někteří informátoři byli v minulosti jejími členy a jeden z nich se v rámci této organizace mimo jiné zúčastnil satanistického rituálu (viz Empirická část). Tato komunita vznikla v roce 2018 v České republice, zcela mimo činnost Prvního Česko-Slovenského Chrámu Církvě Satanovy. Ostře se distancuje od jakéhokoliv uctívání Satana jakožto bytosti, satanismus vnímá pouze jako filozofický směr a Satana pouze jako symbol. „Satan je imaginární postava, do které křesťanství otisklo svoje největší strachy a “hříchy” – sex, svobodu, omamné látky, kritické myšlení a mnoho dalšího. Je to mytologický pravzor všech rebelů a těch, kteří se nebojí konfrontovat protivníky svobody.“ Organizace se pak zaměřuje především na boj o rovná lidská práva, ekologickou zodpovědnost, transhumanismus a ochranu dětí před náboženským fundamentalismem. Tato komunita pak sepsala svou vlastní tzv. Satanistickou bibli č. 2, jelikož je prý, dle jejich slov, původní LaVeyova bible pro moderní satanismus nepoužitelná. Tato „bible“ pak zahrnuje vybrané texty od různých autorů, od LaVeye, Freuda, Nietzscheho a svoje vlastní texty, tzv. Nauku Satanovy komunity.⁶

⁵ <https://cirkev Satanova.cz/>, poslední návštěva 29. 7. 2021

⁶ <https://satanovakomunita.cz/>, poslední návštěva 29. 7. 2021

III. Metodologie výzkumu

3.1. Vymezení výzkumu

Když jsem na úplném počátku své práce tento výzkum navrhovala, měla jsem v plánu v jeho rámci provést zúčastněné pozorování sešlosti (a tudíž i rituálu) Prvního Česko-Slovenského Chrámů Círky Satanovy (níže pouze jako „Chrám“) a po jeho skončení udělat přímo na oné akci se satanisty rozhovory, jelikož i celá bakalářská práce měla být zaměřená pouze na tento Chrám. Z tohoto plánu ovšem sešlo. Byla jsem sice schopná se s touto organizací zkontaktovat, nicméně provedení celé akce se ukázalo jako nerealistické, jelikož si Chrám za svou participaci účtoval příliš vysoké náklady, které jsem si nemohla dovolit. Kromě toho pak začala celá pandemická situace, a tudíž se nějaké hromadné akce začaly jevit jako neproveditelné. Rozhodla jsem se tedy nezaměřovat se pouze na První Česko-Slovenský Chrám, ale na české satanisty obecně, nehledě na to, jestli jsou členem nějaké organizace a jaký druh satanismu je jim vlastní a vykonávat pouze rozhovory s jednotlivci, jejichž cílem by bylo porozumět jejich chápání a prožívání satanistických rituálů, pochopit významy, jaké svým rituálům přiřkládají a rovněž i významy jednotlivých složek těchto rituálů, jako je například prostředí, ve kterém se rituál odehrává, či předměty, které satanisté při rituálu používají. Rovněž také nastínit, nakolik si satanisté spojují své rituály s nadpřirozenem a magií. A zkrátka zjistit, jaká je role rituálů v satanismu celkově, nakolik jsou pro satanisty důležité a co je jejich podstatou.

Formulovala jsem si tedy tyto výzkumné otázky:

- 1) Co je to satanistický rituál z pohledu satanistů a co je pro něj podstatné?
- 2) Jaké funkce a významy připisují satanisté svým rituálům?
- 3) Nakolik satanisté spojují své rituály s představou nadpřirozena a magií?

3.2. Výzkumná strategie

Jelikož se můj výzkum snaží porozumět podstatě neprobádaného jevu a pokouší se „odhalit podstatu něčích zkušeností s určitým jevem“ je pro něj vhodná kvalitativní metoda výzkumu (Strauss, Corbinová 1999: 11). Předností kvalitativní metody je získání hlubšího vhledu do fenoménu, což je mým cílem. Výzkumník při této metodě sbírá všechny informace, které mohou pomoci při řešení výzkumného problému, data sbírá a analyzuje

současně. Otázky svého výzkumu může v jeho průběhu upravovat či rozšiřovat. Ze získaných informací může vytvořit teorii (Hendl 2008: 50).

Použila jsem jeden ze základních přístupů kvalitativního výzkumu, a tím je přístup fenomenologický. Ten je vhodný, pokud jde výzkumníkovi o porozumění tomu, jak zkoumaní jedinci vnímají a chápou své zkušenosti s fenoménem. „Tento přístup vychází z filozofické fenomenologie. Výzkumník se snaží vstoupit do vnitřního světa jedince, aby porozuměl významům, jež fenoménu přikládá“ (Hendl, 2008: str. 126). Hendl tento přístup doporučuje tomu typu výzkumu, který má za cíl pochopit a porozumět vnímání daného fenoménu jedincem a jehož studovaný fenomén se bude nejlépe zkoumat porozuměním zkušenosti jedince, a který se zabývá fenoménem, jež není dostatečně prozkoumán, což si myslím, že jsou kritéria, která mému výzkumu odpovídají.

3.3. Technika sběru dat

Pro fenomenologické zkoumání je nejvhodnější technika kvalitativního rozhovoru (Hendl 2008: 126). Rozhovory, které jsem provedla, byly polostrukturované, abych se při nich měla čeho držet a zkoumala skutečně to, co zkoumat chci, ale zároveň, aby byly dostatečně otevřené a abychom já i informátor v jeho průběhu měli dostatek volnosti. Rozhovory proběhly verbálně přes Skype, Messenger či WhatsApp videohovor, se svolením informátora jsem je nahrávala na diktafon – na svolení jsem se vždy na začátku rozhovoru optala. Rozhovory se časově pohybovaly v rozpětí 45 minut až hodinu a půl, záleželo na výřečnosti informátora a na okolnostech. V průběhu rozhovorů jsem si rovněž zapisovala své poznámky a komentáře.

Polostrukturovaný rozhovor zahrnuje množství připravených tematických okruhů a otázek, od kterých ale výzkumník může odbočovat a vlastně je to od něj i očekáváno. Výhodou této metody je i to, že v případě příliš skromné odpovědi respondenta (ve stylu ano/ne), se výzkumník může doptávat na další informace a hlubší vysvětlení. Otázky také může v průběhu upravovat a přizpůsobovat se jazyku respondenta (Berg 2004: 80, 81).

Pro rozhovory jsem měla připraveny následující tematické okruhy:

- Definice rituálu očima satanistů
- Jakým rituálům se satanisté věnují

- Jakou roli hraje při rituálu skupina či osamocenost
- Jakou roli hraje při rituálu prostředí a předměty
- Mají satanistické rituály pevnou podobu či nikoliv
- Účely satanistických rituálů
- Prožívání rituálů
- Vliv rituálů na životy satanistů
- Důležitost rituálů pro satanismus
- Rituály a nadpřirozeno/magie
- Kletby a destrukční rituály

Tyto okruhy sloužily pouze pro mou vlastní orientaci v rozhovoru, nedržela jsem se jich striktně, doptávala jsem se na další témata a otázky, které v průběhu rozhovoru přirozeně vyvstaly.

3.4. Výběr vzorku; prostředí výzkumu

V kvalitativním výzkumu by měl vzorek zastupovat populaci problému. K mému výzkumu je vhodná technika účelového výběru, jelikož jsou „kritéria pro zařazení do vzorku předem dána výzkumným problémem“ (Novotná 2009/2010) – kritériem pro můj vzorek bylo to, aby se informátor identifikoval jakožto satanista a satanismus vyznával. Toto kritérium bylo jedinou klíčovou vlastností, kterou museli mít všichni informátoři, jinak byl můj vzorek heterogenní (Novotná 2009/2010) – sociodemografické faktory se u informátorů různí.

Pro svůj výzkum jsem použila techniku nabalování (Novotná 2009/2010) – své první informátory jsem získala pomocí facebookové skupiny „Satanismus a vše okolo něj“, do které jsem se přidala a zveřejnila v ní inzerát se všemi podstatnými informacemi. Od těchto informátorů jsem následně získala další kontakty na další informátory a od těch zase na další informátory.

Informátorů bylo celkem 8. Rozhovory proběhly s každým individuálně přes aplikaci Skype, Messenger či WhatsApp. Tento postup jsem zvolila vzhledem k současné pandemické situaci. Díky tomuto faktoru bylo ovšem snazší rozhovory provést, a rovněž i zajistit informátorům pocit pohody, bezpečí a soukromí (což je pro fenomenologický výzkum důležité – viz Hendl 2008: 127).

3.5. Vyhodnocení výzkumu, analýza a interpretace dat

Analýzu dat jsem prováděla paralelně s jejím sběrem, jelikož tak je to pro kvalitativní výzkum vhodné a tyto činnosti v tomto případě nemůžeme oddělit (Reichel 2009: 165). Již v průběhu rozhovorů, které jsem nahrávala na diktafon, jsem si psala poznámky, abych si pozdější analýzu usnadnila. Po každém rozhovoru jsem pak provedla jeho komentovanou transkripci do písemné elektronické formy, ve které jsem si nechala široké okraje na poznámky. K textu jsem přistupovala detailně, analyzovala jsem jej řádek po řádku a hledala tvrzení, která mi přišla pro danou zkušenost podstatná. Tento přístup Hendl (2008: 270) uvádí jako jeden z přístupů vhodných pro fenomenologickou analýzu. Části textu jsem třídila a pojmenovávala a hledala v nich tzv. „esence zkušenosti“. Následně jsem u informátorů nacházela společné rysy těchto esencí. Po analýze následovalo sestavení zprávy, která by měla podrobně popsat zkušenosti informátorů.

3.6. Hodnocení kvality výzkumu

Jsem si vědoma různým nebezpečím, která hrozí validitě mého výzkumu. Hendl je ve své knize Kvalitativní výzkum (2008: 146) rozděluje do tří kategorií: Reaktivita, zkreslení ze strany výzkumníka a zkreslení ze strany účastníků. Reaktivitou míní to, že validitu výzkumu může ovlivnit samotná přítomnost výzkumníka. Zde je důležitý dojem, který na informátory jakožto výzkumník udělám – sama sice satanistkou nejsem, nicméně jsem se snažila dát najevo svůj upřímný zájem o téma, působit nezaujatě a přístupně, aby měli informátoři při sdílení svých zkušeností co nejmenší zábrany. Rozhovory proběhly ve velice uvolněné atmosféře, se všemi informátory jsem si tykala a vše proběhlo ve velmi přátelské náladě.

Zkreslení ze své strany jsem se snažila vyhnout tím, že jsem při výzkumu prováděla neustálou sebereflexi – uvědomovala jsem si své názory a výzkum jsem se snažila jimi neovlivňovat a zachovat co největší objektivitu.

Také je tu samozřejmě riziko zkreslení účastníkem – informátor se může snažit působit určitým dojmem, nemusí k výzkumu přistupovat upřímně, může informace vědomě i nevědomě upravovat. Abych tento faktor co nejvíce redukovala, pokusila jsem se s informátory vytvořit přátelský vztah a informovat je o čistě vědeckých účelech výzkumu.

Zároveň jsem je informovala o anonymitě těchto rozhovorů, slíbila jsem jim, že se jejich osobní informace nedostanou k nikomu jinému než ke mně, pokud by si ovšem nepřáli opak, díky čemuž se dle mého názoru informátoři více uvolnili a otevřeli. Toto zkresení jsem se také snažila omezit dostatečně velkým vzorkem, abych získaná data pocházela z co – v rámci možností – největšího množství zdrojů.

3.7. Etické otázky společenskovedního výzkumu

Etiku svého výzkumu jsem zakládala na čtyřech principech.

Zaprvé – výzkum jsem provedla s informovaným souhlasem každého z informátorů. Plně jsem je informovala o účelu i průběhu výzkumu a také o tom, že se na výzkumu podílejí zcela dobrovolně a mohou kdykoliv odstoupit.

Zadruhé jsem při výzkumu respektovala určitou míru soukromí informátorů, nepřekračovala jsem ji více, než bylo potřeba. Jejich identitu znám pouze já, nikde ji neprezentuji, veškeré osobní údaje jsou anonymizovány, jména byla pozměněna – není možné pomocí nich identifikovat jakoukoliv osobu.

Zatřetí – účastníkům nebyla provedena jakákoliv psychická či jiná újma. O psychické bezpečí jsem se snažila postarat přátelským přístupem a opatrným jednáním a pokládáním otázek, zvláště těch, které se týkají emočně citlivých témat, jako jsou například osobní vztahy informátorů.

Posledním principem je zachování přesnosti a správnosti dat, což je zásadou nikoliv pouze etickou, ale především vědeckou – veškerá data jsou pravdivá, všechny mé interpretace mají v datech oporu apod. (Ezzedine, Heřmanský, Novotná, Seidlová, Šťovíčková, Vaňková, n. d.).

3.8. Charakteristika informátorů

Na závěr bych informátory ráda představila. Jedná se o osm lidí z různých koutů republiky, pocházejících z různých prostředí a fungujících v různých životních situacích. Každý z nich si satanismus vykládá malinko po svém, ovšem všichni se nějakým způsobem vztahují k satanismu LaVeyovskému – někteří se přímo považují za „LaVeyisty“, jiní říkají, že z tohoto směru pouze vycházejí a upravili si ho po svém.

Dva z mých informátorů (Adam a Filip) jsou členy Prvního Česko-Slovenského Chrámů Církve Satanovy (dále v textu budu tuto organizaci občas nazývat zkráceně „Chrám“), oba již vícero let. Zbytek informátorů si jde svou vlastní individuální cestou, v satanistické skupině se pak pohybuje ještě pouze Lukáš, který má svůj vlastní okruh satanistů, který ovšem nechce blíže přibližovat, jelikož chce zachovat jejich anonymitu, dozvěděla jsem se akorát to, že se scházejí párkrát do roka právě na vykonání rituálu a patří mezi ně i někteří jeho kamarádi. Šest z osmi informátorů se věnuje rituálům, dva zbývající (Kristián a Matěj), kteří se sami označují za ateistické satanisty, se jim nevěnují vůbec (Matěj si jen určitý druh rituálu vyzkoušel v rámci svého působení v Satanově komunitě).

Nejmladším z mých informátorů je Zuzana, které je 18 let a je to zároveň jediná žena mezi informátory, jelikož se mi zkrátka žádnou další nepovedlo sehnat – nabyla jsem dojmu, že žen je obecně mezi satanisty méně, a ještě méně z nich je ochotných se takto svěřovat. Podle některých sociologů je typickým laVeyovským satanistou muž teenager, ženy v něm téměř vůbec nefigurují (Andrade 2017: 21). Mezi mými informátory je však jediným teenagerem právě žena, ostatní jsou buď dvacátníci či třicátníci. Nejstarší z informátorů je pak Filip, kterému je 42 let. Dva z informátorů (Zuzana a Marián) jsou studenty, zbytek je pracující.

Náboženské pozadí informátorů se značně liší – Zuzanu a Filipa vedli rodiče ke křesťanství, Petr má naopak v rodině další satanisty a vyprávěl mi, že ho k satanismu přivedla jeho babička (i když to satanismem přímo nenazývala). Matěj pak zase vyrůstal pod vlivem otce, který byl členem určité křesťanské organizace, kterou Matěj popisuje jako sektu, a Matěje to právě přivedlo k odporu vůči křesťanství a všem náboženstvím podobného ražení. Zbytek satanistů vyrůstal v rodinách, kde náboženství obecně nebylo příliš velkým tématem. Většinu informátorů (kromě Petra) přivedla k satanismu nejprve Satanská bible (LaVey, 1969) a informace na internetu.

IV. Empirická část

Tuto část své práce jsem se rozhodla sepsat do několika podkapitol podle tematických okruhů, které jsem si pro svůj výzkum určila (viz Metodologie výzkumu). Některé okruhy jsem ovšem spojila dohromady, protože spolu úzce souvisí. V každé podkapitole se snažím shrnout a vyložit nabyté poznatky a propojit je s relevantními informacemi, které jsem získala z literatury. Zároveň se zde také snažím porovnávat jednotlivé přístupy informátorů k problematice a poukázat na skutečnosti, ve kterých se informátoři shodují či se naopak názorově rozcházejí.

V první podkapitole nastiňuji, jakým způsobem informátoři definují rituál obecně a na jaké typy ho dělí. Tyto typy pak přiřazuji ke konkrétním druhům satanistických rituálů a zároveň vysvětluji, jaké má satanistický rituál podoby a jaký je jejich účel. V druhé podkapitole se snažím vystihnout vztah informátorů k nadpřirozenu, jejich interpretaci Satana a to, co si představují pod hybnou silou svých rituálů. Ve třetí podkapitole objasňuji, nakolik se rituály informátorů řídí přístupem Antona LaVeye a nakolik v nich dochází k improvizaci. Ve čtvrté pak vysvětluji, jaká je role místa, předmětů a dalších faktorů (jako je třeba počasí) v satanistických rituálech a do jakého stavu myslí se informátoři při svých rituálech dostávají. V páté podkapitole popisují prožitky informátorů před a po rituálu a přínos rituálů do osobních životů satanistů. V poslední podkapitole se pak snažím vysvětlit, jakou satanisté připisují rituálům důležitost a zdali se satanista, který se rituálům nevěnuje, dá dle jejich názoru považovat za satanistu.

4.1. Definice rituálu a podoby satanistických rituálů

Satanisté definují pojem rituál rozmanitě, nicméně v některých bodech se shodují. A to především v tom, že rituály většinou rozdělují na několik typů. Zaprvé na rituály, které lidé vykonávají opakovaně v rámci všedních dní – zmiňována byla ranní káva, cigareta či čištění zubů. Ninian Smart podobné činnosti označuje za rituály světské nebo také sekulární (Smart 1996: 72). Tyto rituály ovšem nemají žádnou souvislost se satanismem, a proto se jimi informátoři více nezabývali.

Druhým zmiňovaným typem rituálu pak byly rituály, kterými se jejich aktéři snaží něčeho specifického dosáhnout – někdy je označovali za rituály „magické“ či „náboženské“. To je typ rituálu, kterým se rovněž většina informátorů věnuje. Snaží se pomocí nich nějakým způsobem ovlivnit sebe či vnější svět. „*Vidím pod tím nějakou opakovanou činnost, kterou vím, že když udělám takhle, tak se něco stane*“⁷, říkal na toto téma Adam. Konkrétní podoba tohoto typu rituálu je pak velmi individuální, někdy se s ní pojí různé fyzické aktivity, jindy se odehrává pouze v myšlenkách. Někteří informátoři pak definují podobným způsobem rituál obecně. „*Představím si pod tím nějakou činnost, která má nějakým způsobem buďto ovlivňovat tento svět skrz nějaký kontakt s jiným světem, případně je to forma práce sama se sebou*“⁸, popisoval to Kristián. To by souhlasilo s definicí rituálu dle Antona LaVeye, který pod rituály vidí obřady, jejichž účelem je způsobit změnu (Faxneld 2013: 97). Někteří informátoři si pak s magickým typem rituálu spojují i napojování se na nějakou energii či sílu, jiní to vnímají jako pouze určitou vnitřní záležitost (více v následující podkapitole).

Jako třetí typ rituálu, který informátoři zmiňovali, můžeme označit rituály ceremoniální či oslavné. Tomuto typu rituálu se například věnují satanisté z Chrámu v rámci oslav satanistických svátků – nejdůležitější je pro ně Halloween a Valpuržina noc (30. 4. – 1. 5.) (Lužný 1997: 81). „*Není to čistě o tom obřadu, ale je to taková společenská událost*“⁹, popsal to Adam, jenž je právě členem Chrámu a těchto rituálů ku příležitosti satanistických svátků se pravidelně účastní. Takovéto ceremoniály definuje LaVey jako obřady, jejichž účelem je oslavit či si připomenout určitou událost, aspekt života, osobu, či deklarovat něčí víru (Faxneld 2013: 97). Obdobným způsobem vnímá význam tohoto typu rituálu i

⁷ Rozhovor s Adamem, 16. 5. 2021

⁸ Rozhovor s Kristiánem, 6. 5. 2021

⁹ Rozhovor s Adamem 16. 5. 2021

informátor Matěj. Ten si oslavný rituál vyzkoušel, když byl členem Satanovy komunity (viz Teoretická část) a přijde mu, že tyto rituály se konají hlavně proto, aby si jejich aktéři upevnili a připomenuli svou víru. Při rituálech Satanovy komunity prý rozhodně nešlo o snahu vyvolat nějakou změnu, ale o stmelení skupiny a vyvolání pocitu sounáležitosti mezi aktéry, kromě toho o oslavení onoho satanistického svátku. „*Nebylo to magické, bylo to takové komunitní*“, říkal. „*Bylo to o tom, že se ti lidi setkají, snaží se tak jako poznat a trošku teda oslavit nebo proniknout do toho, co má ten významný den znamenat.*“¹⁰

Mohu s jistotou říci, že mí informátoři se nejvíce věnují druhému typu rituálu – rituál vykonávají proto, aby něco změnili, ať už záležitosti okolního světa či svoje vlastní nitro. Podoby tohoto typu rituálu se ovšem liší. Satanisté se mu věnují jak o samotě, tak ve skupině; jak vevnitř, tak i venku, jak s předměty, tak i bez nich (o těchto faktorech a jejich roli budu hovořit níže v dalších podkapitolách). Liší se i konkrétní účely a celkové emoční naladění těchto rituálů. Anton LaVey rozděluje ve své Satanské bibli (1969) rituály na tři druhy: Rituály sexuální, rituály soucitné a rituály destrukční. Sexuální rituál má vyvolat ve vytoženém protějšku chtíč či lásku. Rituál soucitu má za úkol pomoci druhé osobě či sobě samému, může se týkat zdraví, rodiny či životních úspěchů. Destrukční rituál je pak spojen s negativními emocemi a dle LaVeye bývá jinak označován za „očarování, kletbu nebo ničivé kouzlo“ (LaVey 1969: 118). Dle tohoto popisu lze říci, že se informátoři nejvíce věnují rituálům soucitným, jelikož se jimi snaží nějakým způsobem zlepšit život sobě či druhým – nicméně většina z informátorů toto pojmenování ani nezminila a celkově takto rituály nerozdělovala. Jedinou výjimkou byl Filip, který toto rozdělení užívá – vyprávěl mi, jak jednou za čas v Chrámu vykonávali rituály soucitné, pomocí nichž se snažili o to, aby bylo určitému člověku pomoheno. Rovněž i vyprávěl o tom, jak párkrát vykonávali rituály destrukční, ovšem sám je takto nepojmenoval - označoval je právě za „kletby“. Vysvětloval mi, že po těchto rituálech sahají tehdy, pokud cítí, že by měl nějaký jedinec či skupina doplatit za to, co dělá. „*Myslím si, že můžu klidně prozradit, že jsme prokleli Islámský stát a prostě mⁿě se nelíbí, že někdo ubližuje lidem, řezá jim hlavy a takovéhle hrůzy. Tak jsme je prostě prokleli. Děláme takové rituály výjimečně, ale jestliže někdo prostě dělá něco fakt hmusnýho, tak si nic lepšího nezaslouží.*“¹¹ Můžeme tedy říci, že za těmito rituály nevidí něco „zlého“, ale určitou formu spravedlnosti.

¹⁰ Rozhovor s Matějem, 5. 5. 2021

¹¹ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

V literatuře, například v knize *Modern Satanism* (Mathews 2009: 108), se můžeme setkat s tvrzením, že destrukční rituál je nejdůležitější a satanisty často užívaný typ rituálu. Má zjištění tomu ovšem neodpovídají, satanisté tento typ rituálu využívají pouze krajně nebo vůbec, často k němu mají výhrady. Když jsem se na tento typ rituálu informátorů ptala, většinou mi řekli, že ho buď nikdy ani nevyzkoušeli, jelikož necítili potřebu, nebo s ním nějakou zkušenost mají, ale vyhýbají se jim. „*Tomu se vyhýbám, zatím jsem to udělal jen jednou, u člověka, který mi dlouhodobě škodil a nešlo to vyřešit jinak. A i tak jsem to zaměřil tím směrem, aby mi zmizel ze života, ne abych ho nějak výrazně poškodil*“¹², svěřil se například Adam. Zároveň podotknul, že potřeba dělat takovéto rituály často je dle něj známkou určité psychické nevyrovnanosti.

Za důležitý tento typ rituálu považuje pouze satanista Petr, který je přesvědčen, že bez něj člověk jen stěží dosáhne duševní spokojenosti. „*Ono je důležité mít rovnováhu, když se ten člověk potřebuje zbavit někoho, kdo mu ubližuje, tak my samozřejmě nenastavujeme druhou tvář, jak to dělají křesťani – to znamená tu máš, já ti odpustím. Ne ne, prostě ten člověk mu nebo někomu ublížil, tak mu nastaviš takzvané černé zrcadlo. To znamená, že tomu člověku se to nějakým způsobem vrátí. Samozřejmě stejně tak, jako se vrátí pozitivní věci. Je velmi důležité umět to udržovat v rovnováze, protože jakmile člověk nastavuje pouze svou dobrou tvář, tak ho to potom zevnitř užírá. Ti lidi pak bývají nešťastní*“¹³, vysvětloval. Vidí tedy za tímto typem rituálu určitou psychologickou funkci, což je ve shodě s literaturou. Takovýto typ rituálu by měl totiž kromě splnění onoho konkrétního účelu zároveň i zajistit, že jeho aktér po skončení lépe funguje, jelikož s jeho pomocí mohl ventilovat své negativní emoce. Pokud tedy rituál nijak neovlivní svou oběť, alespoň díky němu satanista vybijí svou agresi a může se posunout dál (Faxneld 2013: 98).

Informátoři obecně vyhledávají rituály, když cítí potřebu si nějakým způsobem psychicky ulevit. Nakonec práce s psychikou je dle mnoha autorů podstatou satanistických rituálů. Rituály se soustředí na psychologickou stránku věci. Je to jakási forma katarze (Mathews 2009: 107). Lužný je označuje za „psychodrama, sloužící k sebevyjádření členů a k odreagování potlačovaného napětí“ (1997: 81). Zuzana se svěřila, že rituály obvykle vykonává, když se necítí nejlépe. „*Většinou je dělám, když nejsem v úplně dobrém rozpoložení, když mám nějaké starosti, a mám pocit, že potřebuju něco, co by mi v těch*

¹² Rozhovor s Adamem, 16. 5. 2021

¹³ Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

starostech pomohlo, co by mě osvobodilo. Když je mi dobře, tak mě to tak nenutí“¹⁴, vyprávěla. Své rituály provádí vždycky o samotě a třídí si pomocí nich myšlenky a ujasňuje si své cíle. Satanisté své rituály používají jako nástroj, jak dostat svou mysl z depresí a vyřešit si osobní problémy. „Když mám nějaký problém, tak se k tomu rituálu obrátím a ten proces mě vyvede z toho problému, z té deprese, nebo tak.“¹⁵ Někdy satanisté hovoří přímo o tom, že rituály dávají jejich životům smysl a poskytují jim určité naplnění. „Další důvod, proč vstát ráno z postele a nezabít se hned v posteli“¹⁶, poznamenal Lukáš. Když se nad otázkou hlouběji zamyslel, řekl mi, že v tom možná hledá nějakou svou útěchu, stejně jako lidé, kteří chodí do kostela. Prý mu rituály nosí štěstí a pomáhají mu projít skrze určité životní situace. Primárně jsou však rituály pro satanisty způsobem, jak sebe samého zdokonalovat. „Víceméně jde pouze o utřídění myšlenek a zaměření se na cíle. Co změnit, čeho dosáhnout, čeho nedosáhnout, co opustit a co si zase do života přinést. Nic jiného“, popisoval to Petr. „Když dělám rituál, tak se ho snažím nasměrovat dovnitř sebe. Například abych se něco lépe naučil nebo v sobě vyvolal vlastnost potřebnou ke zvládnutí nějakého problému.“¹⁷ Můžeme tedy říci, že satanisté se opravdu soustředí na psychologickou stránku věci a že jejich rituály mají praktické uplatnění v jejich životech. Dle rituální dimenze náboženství Niniana Smarta můžeme tento typ rituálu zařadit pod označení „**rituál pragmatický**“, jelikož je zaměřen na dosažení konkrétní zkušenosti a odpoutání se ze své světské existence, a nikoliv na vzývání nějaké svaté či nesváte bytosti. Zároveň je to metoda určitého sebe tréninku (Smart 1984: 7).

Otázkou ovšem zůstává, co satanisté považují za hybnou sílu svých rituálů. Věří, že za naplněním jejich přání stojí Satan či nějaká jiná bytost, nebo hraje hlavní roli pouze jejich psychika? Nakolik vlastně věří na nadpřirozeno a co si pod ním představují? To se pokusím zodpovědět v další podkapitole.

¹⁴ Rozhovor se Zuzanou, 12. 5. 2021

¹⁵ Rozhovor s Mariánem, 12. 5. 2021

¹⁶ Rozhovor s Lukášem, 17. 5. 2021

¹⁷ Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

4.2. Satanistické rituály a nadpřirozeno

Anton LaVey označoval svůj satanismus za ateistický a materialistický, v žádném případě nevěřil na skutečnou existenci Satana, nešlo mu o nějaké jeho vzývání. Satan byl pro něj pouze symbolem, který měl reprezentovat určité hodnoty. LaVey byl zrovna tak kritický k marginálním satanistickým skupinám, které věří v Satana jako skutečnou bytost, jako byl ke konvenčním náboženstvím (Andrade 2017: 19). Přes tento postoj LaVeye však Církev Satanova podporovala to, aby si satanisté interpretovali Satana po svém, a i dnes se postoje satanistů, kteří vycházejí z LaVeye, různí (Faxneld 2013: 99). Toto tvrzení podporují i má zjištění, interpretace Satana se u mých informátorů výrazně liší. Někteří z nich existenci Satana jakožto bytosti striktně odmítají. Satanisté, kteří sami sebe označují za ateisty a rituály nevykonávají, nevěří vůbec na nějaké nadpřirozeno, tudíž ani na Satana, v něm vidí pouze určitý symbol své filozofie a vzdoru. „*Já nevěřím na existenci žádných nadpřirozených věcí, takže to vnímám jako symbol, se kterým se dá pracovat, můžeš ho využít k nějakému potrolení křesťanů*“, vysvětloval Matěj, čímž poukázal na to, že využívá tohoto symbolu především k nějakému protestu vůči křesťanství, kterým se netají. „*Já si myslím, že i spousta moderních křesťanů vnímá Ježíše nebo Boha spíš jako nějaký symbol, který má symbolizovat nějakou určitou cestu*“¹⁸, mínil. Kristián, pro kterého je Satan také pouze symbolem, zároveň přiznal, že kdyby satanistické myšlenky využívaly úplně jinou symboliku, také by je přijal za své, ale že „*takovýmhle způsobem se to sešlo prostě, že zapadla ta symbolika i ty myšlenky, a prostě já jsem to přidal k sobě*.“¹⁹ Pro oba tyto informátory je používání Satana jakožto symbolu určitým výsměchem vůči křesťanství. Tento výsměch je rovněž nástrojem, který používal i Anton LaVey – poukazoval tím na to, že pokud jde o Satana, není se čeho bát, že Satan doopravdy neexistuje (Andrade 2017: 19).

Přestože LaVey skutečnou existenci Satana jakožto bytosti odmítal, stejně tak existenci jakýchkoliv jiných nadpřirozených bytostí, zároveň s nimi ve svých rituálech určitým způsobem pracoval. Bohové jsou totiž podle něj ztělesněním lidského ega a byli vytvořeni, jelikož lidé nebyli schopni akceptovat svá ega, a tak raději delegovali svá přání a tužby do rukou svých vymyšlených bohů. Bohy tedy vytvořili lidé a bez lidí by bohové neexistovali (Faxneld 2013: 99). Tento přístup přejala i část současných satanistů. Tito satanisté přesto, že si myslí, že jsou tyto bytosti výplodem lidské mysli, stále hovoří o jejich

¹⁸ Rozhovor s Matějem, 5. 5. 2021

¹⁹ Rozhovor s Kristiánem, 6. 5. 2021

existenci a při svých rituálech s nimi pracují. „*Já věřím, že existují všichni bozi. Hele já to беру tak, že jakýkoliv ty entity, k těm severskejm pohanskejm bohům, až po démony a anděly, všechno to tu vytvářej lidi, že to jsou ty jejich nějaký ideje, který existujou v nějaké exaltaci a dokážou se zhmotňovat. Jo, za mě to jsou nějaký části naší mysli, který si personifikujem, abychom je mohli líp uchopit a s nima pracovat. Nevěřím tomu, že by prostě někde v nějakým tom pekle seděl ten Satan na trůnu, nebo Lucifer nebo kdokoliv jiný. Ale řeknu, že v nějaký formě existujou, ať už jako části nás jako prostě nějaký ideje. A nepopírám, že mají moc*“²⁰, říkal Adam a vysvětloval mi, že přístupy k těmto bytostem jsou však různé – někteří satanisté nadpřirozené bytosti opravdu vnímají jako něco skutečného, jiní je berou jako součást lidské psyché a k tomu se právě Adam přiklání.

Dle knihy *Modern Satanism* (2009: xvi) je moderní satanismus ideologií, jejíž součástí není jakákoliv víra v Satana jakožto nadpřirozenou bytost a ani jako nějakou sílu či energii, je používán pouze metaforicky. To je ovšem v rozporu s mými zjištěními. Mezi informátory najdeme i ty, kteří věří v Satana jako určitou samostatnou entitu, nicméně ho opět nevidí jako nějakou zlou bytost sedící na trůnu, ale jako určitou přírodní sílu. „*Tak určitě ho nevnímám jako osobu, i když to podvědomí samozřejmě pracuje. Satan je pro mě duch, démon, je to pro mě, dalo by se říci, matka příroda, když to tak řeknu. Protože je to bytost, která na jednu stranu všechno tvoří, na druhou stranu zase opět ničí. Jinej satanista ti řekne třeba úplně něco jinýho. Pro mě je to prostě bytost, která prostě stvořila tenhle svět. Ale když si přečteš LaVeye, dozvíš se, že vlastně bohy si vymysleli lidi, ale pro mě je ten Satan takovej*“²¹, vysvětloval to Filip. Kromě toho Filip věří, že existuje nějaký astrální prostor, kde nadpřirozené bytosti existují, a že každé společenství má svůj vlastní „egregore“, což je dle jeho definice nějaký duch tohoto společenství. Podobně to vidí i Lukáš, který Satana popisuje jako „*hlavní hnací jednotku přírody*“.²²

Někteří satanisté Satana vnímají jako nějakou energii, neuchopitelnou sílu. „*Já ho rozhodně nevnímám jako bytost, já ho vnímám jako moji vnitřní symboliku a obrovskou energii, která mě posiluje skrze tenhle symbol. Nic víc*“, povídal Petr. Domnívá se také, že nadpřirozeno či duchovno je všude kolem nás, každodenně. Jakoukoliv meditací či myšlenkou se napojujeme na duchovní svět, který jde ruku v ruce s tím materiálním. Za duchovní svět ovšem nepovažuje žádné bytosti, nevěří na nějaké démony, anděly či d'ábly.

²⁰ Rozhovor s Adamem, 16. 5. 2021

²¹ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

²² Rozhovor s Lukášem, 17. 5. 2021

Podle něj prostě vyslovuje přání světu, přírodě, vesmírné energii a vlastnímu já. Rituály jsou pro něj prací na sobě samým ve spojení s onou „vesmírnou energií“. Je toho názoru, že vzývání nějakých externích entit do satanismu nepatří. *„Satanismus je prvotně a má být prvotně zaměřený na svoje vlastní já, na projev vlastního ega, vlastního duchovna ve spojení s tou obrovskou energií, která je všude okolo, a nemá to být cíleně proto, aby se skrze to vlastní přání vzývalo něco jiného, to pak není satanismus, to je pak prostě černá magie, kde se používá akorát jméno Satan a vůbec to s tím nesouvisí, to není pravý, původní satanismus.“*²³ Dalo by se říci, že toto tvrzení je ve shodě s tvrzeními ostatních informátorů, jelikož i ti, kteří s nadpřirozenými bytostmi pracují (viz výše), nehovoří přímo o nějakém vzývání či modlení se k dané entitě.

Anton LaVey ovšem nebyl tak racionálně založený, jak o sobě rád tvrdil. Dávno před vznikem Církve Satanovy se proslavil svými údajnými paranormálními schopnostmi, zároveň se věnoval magii a zřejmě věřil, že existují nějaké nadpřirozené síly, které mohl ovládat (Andrade 2017: 18). Nerozlišoval mezi magií černou a bílou, ale mezi magií malou a velkou. Pod malou magií zařazoval schopnost manipulovat s lidmi, například pomocí estetiky. Pod magií velkou pak viděl tu, která se používá skrze rituály (Mathews 2009: 106). Řada satanistů svou činnost přímo magií nazývá a jsou přesvědčeni o její účinnosti. Z mých informátorů se jí nejvíce věnuje Adam. Ten v rámci svého členství v Chrámu nedávno absolvoval i tamější „magický výcvik“. *„Člověk jde od nějakých jednoduchých meditací a duchovních cvičení až po nějaký evokace a astrální putování a tak“*, vysvětloval mi. Magie je pro něj koníčkem, baví ho, a zároveň mu přináší *„poznání, nějakou v podstatě výhodu v životě, že už vím, jak to funguje“*. Má prý blahodárny vliv na jeho život a od té doby, co se jí věnuje, mu jde všechno lépe, cítí, že lidsky vyrostl, spousta věcí je pro něj jednodušších a srovnal si životní priority. Pravidelně se věnuje rituálu zvanému „Malá pětice“, kterou napsal Pavel Brndiar, mistr chrámu. Nicméně Adam dodal, že magie je pouze jednou z cest, jak tohoto dosáhnout, a jejím cílem dle jeho názoru není ovlivňování ostatních, ale právě osobní růst. Rituály, při kterých se jedinec snaží dosáhnout nějakého vnějšího výsledku, prý téměř nedělá, jelikož většiny věcí, které si v životě přeje, lze dosáhnout standartní cestou.²⁴

Petr s magií pracuje obdobným způsobem, rovněž ji využívá k práci se sebou samým, ale lidi okolo sebe se tím prý přímo ovládat nesnaží, spíše jen svůj vlastní život. *„Pořád je to práce pouze s mozkiem, hlavou, se svojí energií, se svými myšlenkami, to je čistá magie,*

²³ Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

²⁴ Rozhovor s Adamem, 16. 5. 2021

magie je vlastně utřídění myšlenek a soustředění se na takové úrovni, že dokáže víceméně do nějaké míry měnit existencionální prvky okolo.“²⁵

Pojetí Satana a nadpřirozena celkově se u informátorů opravdu různí, nicméně jsem nabyla dojmu, že pro ně není natolik zásadní, co je onou hybnou silou jejich rituálů, nýbrž se soustředí na jejich funkčnost a účel. Přišlo mi, že většina z nich nemá „duchovní“ stránku rituálů ani příliš promyšlenou, důležité pro ně je, že dle jejich názoru fungují. *„Já nevím, co ty energie jsou, jestli vůbec nějaký jsou. Je to prostě nějaký koncept, se kterým pracuju, funguje mi to, ale reálně nevím, co dělám. Většinou se soustředím na poselství toho obřadu“*, svěřil se Adam. Anton LaVey považoval za hybnou sílu satanistických rituálů bioelektrickou energii, která je získávána ze silných emocí – nenávisti či třeba sexuálního orgasmu. (Faxneld 2013: 98). Vyprávění satanisty Filipa by tuto teorii potvrzovalo, jelikož říkal, že při kletbách je důležité se s ostatními satanisty vzájemně „vyhecovat“, aby z nich čišela nenávist, a to je prý právě důležitým faktorem pro funkčnost rituálů, kterých se zúčastňuje. *„K tomu, aby ty rituály fungovaly, tak je k tomu potřeba hlavně emoční energie. A když tam ta emoce je slabá nebo žádná, tak to potom nefunguje“*.²⁶ V tomto ohledu je však Filip mezi informátory jedinou výjimkou, z výpovědí ostatních informátorů se mi nezdálo, že by nějaké takto silné emoce hrály v jejich případě výraznou roli. *„Není to o tom, že by se nám udělaly nějaký silný emoce. Jo, občas se může stát, ale je to spíš výjimečný. Ať už nějaké záchvaty smíchu, pláče... Děje se to minimálně. Jsem v chrámu 9 let, jestli jsem něco takovýho viděl jednou, dvakrát...“*²⁷, povídal opět Adam. Většinou se satanisté při svých rituálech spíše uklidní a soustředí se pouze na poselství svého rituálu, nemohu tedy říci, že by za hybnou sílu svých rituálů obecně považovali právě tu energii ze silných emocí. Spíš si pod ní představují nějakou neviditelnou energii, kterou ovšem nedokážou plně popsat a někteří dokonce přiznávají, že netuší, jestli je ta energie něco nadpřirozeného či nikoliv. Sice na ni věří, ale nedokáží vysvětlit, odkud pochází a jak funguje, připouštějí, že to může být záležitost zcela psychologická, ale také nějaká fyzikální veličina, kterou věda ještě nedokáže vysvětlit. *„Možná je to psychologická věc a možná není, to nevím. Já se prostě snažím brát to s rozumem, ale myslím si, že ta energie nějakým způsobem pracuje, že ta energie tam je. Možná, že to jednou někdo vyvrátí... Jak říkám, nemám důkaz ani pro to, ani pro to. Je to možná práce s podvědomím, je to možná práce s energií, myslím si, že tam ta energie je, ale stoprocentní důkaz pro to nemám, který by se dal změřit, zvážit“*, říkal Filip. Opět jsem u něj

²⁵ Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

²⁶ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

²⁷ Rozhovor s Adamem, 16. 5. 2021

nabyla dojmu, že se soustředí především na to, jestli jeho rituály fungují, nikoliv na to, jak fungují. Přistupuje k problematice tak, že předpokládá, že jednou bude někdo schopný všechny tyto nadpřirozené jevy vědecky vysvětlit. „*My jsme se odnaučili magii říkat magie, z části tomu říkáme fyzika, z části tomu říkáme chemie, z části tomu říkáme psychologie. Ale když se podíváš třeba na hypnózu, kterou dneska řadíme do záležitostí psychologických, tak dřív to používali Mayové. Osobně věřím, že existují energie tak nehmotné, že je zatím momentálně dnešní věda nedokáže postihnout a nedokáže je svými přístroji ani změřit a zvážit. A věřím tomu, že jednou toho schopni budeme.*“ Zároveň přiznal i možnost, že jeho rituály fungují proto, že věří v jejich účinnost. „*Ano, udělal jsem rituál, věřím tomu, že to dokážu a ono to jde. Je možný, že by to šlo i bez toho rituálu. Ale to už na tobě*“, smál se.²⁸ Tímto tvrzením opět připouští, že je možnost, že jsou satanistické rituály efektivní pouze díky psychice aktérů.

Satanisté, kteří se prohlašují za ateisty a rituály neprovádějí, oceňují tento pragmatický přístup a označují jej za „racionální“, jelikož se nesnaží rituály spojovat s nějakou konkrétní doktrínou, nýbrž se soustředí na jejich funkčnost. „*Přestože nepodají vědecké důkazy, neřeknou, co přesně se jak děje, tak na to nahlížejí ve stylu: Nevím, jak přesně to je, ale funguje to. A když udělám to a to, tak se s největší pravděpodobností stane to a to*“, povídal Kristián. Rituály Chrámu pochopil jako snahu vyslat nějakou zprávu do zászvěti, ale s tím, že „*jakým způsobem si s tím zászvěti poradí, to už je vlastně jeho věc*“.²⁹ To by však opět potvrzovalo víru některých satanistů na jakousi externí sílu, nikoliv jen na práci svého nitra. Zhodnotila bych to tedy tak, že přestože pro satanisty je opravdu nejdůležitější ona psychologická stránka věci, víra v nadpřirozeno se při jejich rituálech přece jen do jisté míry vyskytuje, i když sami satanisté nejsou ve většině případů schopni jej konkrétně pojmenovat a vysvětlit jejich fungování. Když jsem se ovšem satanistů ptala, jestli by sami sebe označili za „věřící“, z většiny mi odpověděli, že ano. Není tedy pravda, že by se moderní satanismus soustředil *výhradně* na tento svět a neobsahoval žádnou víru v cokoli nadpozemského, jak tvrdí některá literatura (Mathews 2009: 62). Ano, je pravda, že jeho součástí rozhodně není víra v posmrtný život ani nějaká konkrétní doktrína spojená s nadpřirozenem, přesto u většiny satanistů nějaké jiné než pozemské síly hrají určitou roli a většina z nich rovněž není tak materialisticky a ateisticky založena, jak by se mohlo zdát. Satanisté tedy sice upínají svou mysl na svůj pozemský život a nezabývají se tím, co bude po něm, nicméně právě tento

²⁸ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

²⁹ Rozhovor s Kristiánem, 6. 5. 2021

pozemský život se mnohdy snaží vylepšovat pomocí nějakých nadpozemských sil, které sice neumí přesně popsat, ale nutně nevyvracejí jejich existenci.

4.3. Podoba rituálů – improvizace či přesný postup

Kniha Satanská bible z roku 1969 a také kniha Satanské rituály z roku 1972 jsou LaVeyovými nejpopulárnějšími knihami a obsahují návody, jak vykonávat satanistické rituály. Rituály jsou kombinací jak autorem vypůjčených textů, tak jeho vlastních textů. LaVey říká, že satanista má přístup ke všem tajemstvím světa, ale na rozdíl například od křesťanů, satanista přiznává, že jsou pouhými pohádkami (Faxneld 2013: 85). LaVeyovy rituály mají třináct přesně daných kroků. Při skupinových rituálech je pak nezbytná role kněze; když satanista vykonává rituál o samotě, řídí se pokyny pro kněze. Nejprve si satanista oblékne rituální oděv, pak si připraví pomůcky, zažehne svíce, vypne světla, připraví oltář, vyzvání se zvonem, aby se očistilo ovzduší, následně kněz nahlas přečte Vyzvání Satana a Pekelná jména, ostatní aktéři to po něm opakují. Satanisté se napijí z kalicha, vyvolávají Knížata pekel, žehnají falem, kněz čte nahlas příslušnou invokaci daného obřadu. Je zakázáno při rituálu, s výjimkou vlastního obřadu, mluvit, dále také kouřit či užívat drogy (LaVey 1969: 139, 140).

Nakolik se ovšem satanisté těchto pokynů drží? Při velkých, oslavných, skupinových rituálech ku příležitosti různých satanistických svátků, které vykonávají satanisté s ostatními satanisty z Prvního Česko-Slovenského Chrámu Církve Satanovy, aktéři tyto kroky opravdu dodržují. „*Samozřejmě na sobě máme oblečený roucha černý, a ten obřad začíná vlastně vyzváním satanských entit. Potom se většinou očarovává nějaký elixír, vyslovují se v duchu přání, co si přeješ, aby se ti splnilo, píše se to na papíry, pálí se to buď v ohni, pokud je to na vrchu, případně, že je to ve svatyni, tak se pálí v plameni Slunce. A pak se samozřejmě pije z toho kalicha a evokuje se to božstvo jako takový. No potom samozřejmě každý ten rituál je specifickej, jestli jsi četla třeba od LaVeye satanský rituály, tak tam si můžeš přečíst, jak ten rituál jako takovej probíhá*“, popisoval to Filip. Postup jednotlivých rituálů je přesně dán předem a satanisté se ho učí dlouho dopředu před jeho provedením. „*Ty rituály jsou samozřejmě sepsané, tvoří se samozřejmě další a další, a učíme se ty rituály třeba půl roku dopředu, a máme tím pádem dostatek času se na ten rituál připravit. O to víc našťve, když*

*někdo přijde na ten rituál nepřipraven. Což se občas taky stane*³⁰, mluvil na toto téma Filip. Ptala jsem se, jak moc velký problém to je, když někdo takhle rituál pokazí. Bylo mi řečeno, že to aktéry naštvě, ale nikdo to v Chrámu „nehrotí“, jednoduše se pokračuje dál. Adam se mému dotazu, jestli onomu jedinci za tento prohřešek nehrozí vyloučení z Chrámu, smál a kroutil hlavou, že určitě ne.³¹

Jiným případem skupinových rituálů v rámci Chrámu jsou pak rituály, které informátoři nazývají jako rituály „improvizační“. Patří k nim například rituál ku příležitosti Pátku třináctého. Podstatou těchto rituálů je, že hlavní roli v nich hraje velekněz – ten celý rituál vede a improvizuje při něm. Na dotaz, podle čeho se velekněz tedy při jeho provádění řídí, mi Filip odpověděl: *„Podle svých mnohaletých zkušeností, on ty rituály provozuje třicet let, takže on už to má všechno naučený, dělal to už tolikrát, takže začne rituál zvoněním gongu, vyzývá pekelná knížata, žehná falem popřípadě magickou hůlkou... Základní stavba tohoto rituálu je pořád stejná, ale samotné provedení je improvizované, nikdy ten rituál není stejný.*³² Podoba rituálu je prý zkrátka zcela postavená na jeho vůli.

Rituály soukromé jsou ovšem jiného ražení. Snad pouze informátor Adam se při nich přímo drží LaVeyových návodů, ale pouze do určité míry, v rituálech jsou totiž provedeny úpravy „lidí z Chrámu“. Pravidelně se také věnuje takzvanému systému „Malé pětice“, což je specifický druh rituálu, který napsal Pavel Brndiar, mistr chrámu. Člověk má při něm nějaký svůj vlastní oltář, kde dodržuje své malé, ideálně každodenní, obřady. Adam při svých soukromých rituálech tedy rozhodně neimprovizuje, ale řídí se právě těmito pokyny. Ostatní informátoři to však mají naprosto opačně. Petr se například vůči nějakému danému postupu zcela vymezuje. *„Žádný statický postup neexistuje. Každý by to měl mít podle svého nastavení mysli a podle svých pocitů“*, říkal. *„Nějaké postupy, které používají určité druhy satanistů, jako třeba nakreslit někde pentagram a tancovat kolem toho jako banda šašků, to je opravdu naprosto zbytečné, to nevede vůbec k ničemu“*³³, mínil razantně. Další informátoři se pak při svých soukromých rituálech drží hlavně své vlastní intuice. *„Systém mám akorát v tom, že jdu na to místo v přírodě, vždycky je to nějaké jiné, a akorát se pomocí dechové techniky odpoutám od toho okolního světa. To jsou jediné kroky, které musím udělat, pak už je to pouze v mé hlavě“*³⁴, vyprávěla Zuzana. Podobně to mají i ostatní,

³⁰ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

³¹ Rozhovor s Adamem, 16. 5. 2021

³² Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

³³ Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

³⁴ Rozhovor se Zuzanou, 12. 5. 2021

soukromé rituály jsou pro ně v první řadě myšlenkovou záležitostí. Marián si v tom však přece jen určitý systém našel, i když se jeho kroky odehrávají pouze v myšlenkách. „*No, z počátku to byla improvizace, časem vznikl určitý postup, který se mi vyvinul. Je to ale z mojí hlavy*“³⁵, říkal. Nejdůležitější u soukromých rituálů je pak obecně najít si nějaké klidné místo v prostředí, které aktérovi vyhovuje (viz další podkapitola). „*Tak na první pohled nic moc zajímavého, zapálil jsem si svíčku, k té svíčce si sedl a seděl jsem prostě u té svíčky třeba půl hodiny. Takže to vlastně probíhalo v myšlenkách. Takže na první pohled by jsi viděla člověka, který sedí u svíčky a upřeně na ni kouká*“³⁶, smál se Filip. Satanisté si tedy z velké většiny našli pro soukromé rituály své vlastní postupy a opět by se tyto rituály daly obecně nazvat rituály „improvizačními“ s tou výjimkou, že při nich neimprovizuje kněz, ale satanista sám. Tyto svoje počiny pak velice často sami nazývají meditací, což by opět spadalo pod Smartovu definici *pragmatického rituálu* (Smart 1984: 7).

4.4. Role předmětů, prostředí a jiných faktorů

Pro vykonávání LaVeyovských rituálů je dle Satanské bible (1969) potřeba různých předmětů a pomůcek. Důležitý je správný oděv, muži by měli nosit černé hávy, mladé ženy sexuálně vzrušující oděvy a starší ženy opět černé hávy. Vhodné jsou také amulety s pečetí Bafometovou či pentagram, oltáře tvořené lidským tělem (v případě, že rituál vykonávají muži, bývá užívána nahá žena, pokud žena není k dispozici, používá se jakákoliv vyvýšená podložka), svíce, zvon, kalich, elixír, meč, falus, gong či pergamen (LaVey 1969: 143-148). V praxi se ovšem informátoři těmito radami příliš neřídí. Z výše zmiňovaných pomůcek používají pouze některé předměty, jsou zde ale tací, kteří při svých rituálech nepoužívají nic jiného než svou mysl. Satanisté, kteří předměty skutečně používají, jim sice význam přiřkládali, nicméně zde panovala shoda v tom, že nutné pro rituál nejsou, že rituálu pouze pomáhají. Někteří satanisté předměty využívali pouze v době, kdy se rituály učili vykonávat, a to proto, že jim tyto předměty pomáhaly se určitým způsobem psychicky naladit – dnes už to zvládají i bez předmětů. „*Ze začátku se doporučuje třeba kalich, dýka, nějaká kniha, a je to jenom pouze symbolické, protože je to na utřídění myšlenek. Funguje to tak, že kalich má být studnice a sběrnice těch myšlenek. Dýka má symbolicky přetrhávat spojnici s věcmi, kterých my se chceme zbavit, pomyslně. A ta kniha, kde jsou napsaná nějaká slova, ač jsou*

³⁵ Rozhovor s Mariánem, 12. 5. 2021

³⁶ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

to třeba rituální slova, tak je většinou psaná ve verších, a to funguje tak, že my si opakujeme věci ve verších, tím je vstřebáváme a soustředíme se na to, co chceme, to je celé. Takže používají se ze začátku, pro základní zasvěcence, tyhle ty předměty. Vyšší princip nemají³⁷, vysvětloval mi Petr. „To, co je důležité, je imaginace a vůle, co má ten člověk. Veškeré ty pomůcky jsou spíš takové berličky k tomu dostat se do určitého stavu mysli. Tam jde o to, že ty tu hlavu potřebuješ dostat do takového trochu vybuzeného stavu, nebo nějakého meditativního stavu, a ty se obklopíš takovým dá se říct mystickým prostředím, kde to jde líp. K tomu ti pomáhají všechny ty věci. Jde to i bez toho, používáme gong, meč, nějaký kalich, nějaká magická roucha, do kterých jsme oblečení, ale jde to i bez toho. Co je hlavní, je ta vůle³⁸, řekl na toto téma Adam.

Ono psychické naladění mysli je pro satanistický rituál zcela zásadní. Adam to nazývá jako „změněný stav mysli“. Je to dle informátora pojem z magické terminologie. Tento stav bývá v literatuře pojmenováván jako „změněný stav vědomí“, a můžeme jej definovat jako stav, při kterém jedinec cítí změnu ve svém vzorci mentálního fungování, cítí, že vlastnosti jeho mentálních procesů jsou jiné než obvykle (Tart 1969: 2). Ostatní informátoři, přestože tento stav nepojmenovávali stejně, o něm zrovna tak hovořili jako o něčem velice podstatném. Popisovali to jako určitou euforii či trans, při kterém nevnímají své okolí a cítí určitou sílu. „Musím myšlenkově nebo fyzicky nabudit svoje tělo a svoji mysl a napojit se na tu sílu. Cítím euforii, která mě prostoupí a vím, že tam v tu chvíli ta síla je³⁹, popisovala to Zuzana. Marián mluvil obdobně: „Člověk se dostane do takového určitého duševního stavu, transu, není k tomu třeba žádný alkohol, droga. Člověk je v jiném světě⁴⁰, popisoval svou zkušenost.

Častokrát satanistům, aby se do tohoto změněného stavu vědomí dostali, pomáhá i správný výběr prostředí. Pokud provádějí rituály o samotě, hraje velkou roli ničím nerušený klid. Podle Filipa je důležité „dostat se do klidu, na nic nemyslet a nechat myšlenky jen tak plynout, snažit se odpoutat od světa – to znamená zavřít za sebou dveře, vypnu mobil, vypnu všechno, je to hrozně fajn⁴¹. Mnozí informátoři z tohoto důvodu vyhledávají pro své rituály přírodu, často byl zmiňován les a také oheň. Marián například chodí rituály vykonávat pouze do přírody, na specifická místa, ze kterých cítí určitou energii. Vyprávěl mi, že je dřív

³⁷ Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

³⁸ Rozhovor s Adamem, 16. 5. 2021

³⁹ Rozhovor se Zuzanou, 12. 5. 2021

⁴⁰ Rozhovor s Mariánem, 12. 5. 2021

⁴¹ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

nacházel náhodou a nyní je už schválně vyhledává. „*Cítím tam takovou zvláštní změnu, sílu, něco se ve mně začne budit. A tahleta místa jsou na ty rituály nejideálnější. Když je člověk někde sám, na tom kopci, a tam člověk cítí tu sílu, to propojení z té země nahoru*“⁴². Vysvětloval mi, že se mu daří dostat do toho správného rozpoložení pouze tam. I další satanisté chodí za svými rituály do přírody, do lesa, pryč od lidí. Zuzana na dotaz, jestli je jedno, kde rituál provádí, odpověděla: „*Není to jedno, ale nemusí to být na úplně určitém místě. Nefunguje mi to vůbec v místnostech, potřebuju být někde ideálně v přírodě, ale když nemůžu být třeba někde v lese, tak stačí třeba na zahradě, ale oddělaná od ostatních lidí nebo prostě od nějaké techniky aut nebo podobně.*“⁴³ Rovněž to odůvodňovala tím, že jí toto prostředí pomáhá se správně naladit a oprostít od běžného života. Několik z informátorů zmiňovalo také to, že jim k onomu stavu myslí pomáhá zapálit si oheň: „*To mě vždycky úplně propojuje s tou zemí*“⁴⁴, povídal Marián. Satanistům rovněž k tomuto duševnímu stavu a účinnosti rituálů dopomáhá i určité počasí, většinou spíš chmurné – zmiňován byl déšť, bouře, vítr. Vysvětlovali mi, že pomáhají jakékoliv přírodní jevy, při kterých je přítomna silná energie, a s tou lze pak pracovat, jelikož lidé jsou taky vodiči energie. Petr k tomuto účelu využívá i úplňku. „*To se dělá kvůli tomu, že samozřejmě úplněk ovlivňuje gravitaci a gravitace ovlivňuje taky chování vody tady na zemi, a vzhledem k tomu, že jsme ze 78,6 % tvořeni vodou, tak ovlivňuje i vodu v nás a voda je nositel, přenašeč energie u nás, to znamená, že funguje i na funkčnost neuronových spojení a mozkomíšního moku, kdy ten mozek je nejvíc připraven třídit myšlenky a správně se rozhodovat, tak na to je dobrý třeba úplněk*“⁴⁵. I jiní informátoři provádějí rituály hlavně v noci – především ty skupinové, soukromé vykonávají většinou podle aktuální potřeby.

Na skupinové rituály, které vykonávají satanisté v rámci svého členství v Prvním Česko-Slovenském Chrámě Církve Satanovy, pak mají vyhrazené speciální místo s názvem „Vrch u třinácti kamenů“. To, že se tyto rituály konají právě tam, však není náhodou, naopak to má pro satanisty podstatný význam. Je to totiž místo, na kterém takto vykonávají rituály již 30 let, a proto je dle jejich názoru nabito určitou specifickou silou a magií. „*Je tam tradice, že každý, kdo tam přijde, přinese kámen. Lidé tam vkládají nějakou svou energii, nějakou práci do toho, a to místo nabírá samo o sobě sílu. Jo, když to děláš třicet let, je to strašně znát. Třeba náš velmistr Pavel bydlí ve starém baráku, kde se děly obřady už před*

⁴² Rozhovor s Mariánem, 12. 5. 2021

⁴³ Rozhovor se Zuzanou, 12. 5. 2021

⁴⁴ Rozhovor s Mariánem, 12. 5. 2021

⁴⁵ Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

*možná třiceti lety. A je to tam znát. Já nevím, jak to mám popsat někomu, kdo tohle nezažil*⁴⁶, vyprávěl Adam, dlouholetý člen Chrámu. Toto potvrdil i druhý z mých informátorů, který je členem – Filip. Když jsem se ho ptala, zdali by se stalo hodně, pokud by rituály probíhaly jinde než na Vrchu u třinácti kamenů, ubezpečil mě, že ano. „*Tím, že každý ten Halloween, každou tu Valpuržinu noc a každý pátek třináctého vlastně slavíme na Vrchu u třinácti kamenů, stalo by se hodně, protože vlastně tím, že každý tenhle svátek tam probíhá ten rituál, a to i v době covidové, tak vlastně posilujeme to magické zázemí té skupiny, ten egregore*“⁴⁷, povídal.

Vyjma těchto skupinových rituálů v rámci působení Chrámu ovšem satanisté nemají ve svých rituálech žádnou pravidelnost. Jelikož, jak jsem psala dříve, rituály provádějí hlavně, když cítí potřebu nějaké mentální úlevy či vyřešení nějakého osobního problému, obracejí se na své rituály zkrátka tehdy, kdy potřebují. Nezdá se, že by pro ně pravidelnost hrála podstatnou roli, výše zmíněné faktory jsou pro ně výrazně důležitější.

⁴⁶ Rozhovor s Adamem, 16. 5. 2021

⁴⁷ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

4.5. Prožitky satanistů při a po rituálu

Jak jsem psala v první podkapitole, satanisté vyhledávají rituály primárně za účelem nějaké psychické úlevy a práce se sebou samým. LaVey věřil, že satanismus vyplňuje prázdné místo mezi psychologií a náboženstvím. Jeho rituály by se daly označit za určité terapeutické techniky spíše než za klasické náboženské rituály (Faxneld 2013: 98). Informátoři popisovali emoce, které cítí během rituálů, z velké většiny jako pozitivní, prožívají určité štěstí, euforii, pocit naplnění či prostě uklidnění. „*Mám dobrý pocit, jako bych byl pánem tvorstva*“⁴⁸, popisoval to Marián. „*Je to prostě pocit štěstí, jako kdybys mohla snad vzlítnout a obletět celou planetu*“⁴⁹, hovořil v podobném stylu Lukáš.

Filip ovšem tvrdil, že záleží, o jaký druh rituálu jde. Když se jedná o rituál soucitný, cítí silný pozitivní náboj a je mu příjemně. Když se naopak v minulosti věnoval nějaké kletbě, cítil pravý opak. „*Když jsme vysílali nějakou kletbu, tak jsem samozřejmě cítil tu negativní energii, cítil jsem prostě ty emoce negativní a to samozřejmě spolu souvisí, takže se rozhodně nedá říct, když jsme třeba někoho prokleli, že jsme ho prokleli a bylo nám fajn. To určitě ne, alespoň já to takhle nevidím. Mně prostě naopak v tu chvíli bylo úplně na nic a měl jsem prostě potřebu z toho rituálního místa co nejrychleji odejít.*“⁵⁰ Proč Filip přes tyto negativní emoce rituály dělá, vysvětluji v první podkapitole – cítí, že jimi vykonává nějakou nutnost, určitou formu spravedlnosti. U ceremonií pak opět vzniká pozitivní energie a Filip zároveň pociťuje určitou sounáležitost se svou skupinou.

Dalším z informátorů, který někdy pociťoval při rituálu negativní emoce, je Petr. V minulosti si vyzkoušel různé skupinové, ceremoniální typy obřadů, které mu nesedly, a proto je dnes již vůbec nevyhledává. Vyprávěl, jak na začátku své cesty zkoušel tento typ rituálů hlavně v Irsku s organizací Hellfire Club. Udělal to především proto, že chtěl takovýto obřad zažít na vlastní oči a také zjistit, co to v něm bude vyvolávat a jestli bude cítit něco neobvyklého. Když jsem se ho zeptala, jak to dopadlo, odpověděl následovně: „*Cítil jsem, ale necítil jsem se přitom úplně pozitivně, protože jsem si připadal jako v kostele. Nějaká hudba, gong, vykuřovadla, tyhle ty rituální prvky, teď jsme tam byli dokola jako ovečky, to není to, co se mi líbí*“⁵¹ (na tomto případě můžeme mimochodem vidět, že nejen, že někteří satanisté nepoužívají předměty, jak jsem psala v předchozí podkapitole, ale

⁴⁸ Rozhovor s Mariánem, 12. 5. 2021

⁴⁹ Rozhovor s Lukášem, 17. 5. 2021

⁵⁰ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

⁵¹ Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

zároveň jim může být jejich přítomnost i do jisté míry nepříjemná). Petr prý těmito rituály pohrdá, protože až příliš připomínají katolické ceremoniály, liturgie, a to podle něj do satanismu nepatří. V podobném duchu se vyjádřili i jiní informátoři. Matěj na toto téma řekl: „*No mně to přijde směšné, osobně. Právě proto, že se vymezují proti nějakému náboženství a pak dělají úplně to samé, ale není to parodie na křesťanství, má to pro ně stejný význam, ale zároveň se proti tomu vymezují a říkají, jak má být každý individuální a takhle, a pak dělají takové rituály právě s tou hierarchií, kde je někdo vedoucí, někdo tam zasvěcuje...*“⁵², kritizoval. O tomto paradoxu hovoří i literatura, například Dr. Gabriel Andrade poukazuje na skutečnost, že LaVeyova filozofie prosazuje individuální autonomii a odmítá stádovost, ale že Církev Satanova se stala v mnoha ohledech sama kultem LaVeyovy osobnosti a že ho spousta lidí, kteří se k Církvi přidali za účelem osvobození se ze stádové mentality, slepě následovali a stali se jeho novým stádem (Andrade 2017: 21). Toto se ovšem o současných satanistech již z velké většiny říci nedá, jelikož LaVeyova filozofie je pro ně často pouze určitou inspirací a rady popsané v Satanské bibli, jak jsem psala výše, následují jen volně a často si je upravují podle vlastní potřeby.

Po skončení rituálů se ve většině případů satanisté cítí ještě lépe než v jeho průběhu. Informátoři mají pocit, že jim rituály dávají sílu do života a energii. „*Po skončení rituálu se cítím naplněně a že bych mohl dokázat všechno. Kdyby mi v tu chvíli někdo řekl – běž udělat tamto, cokoliv, tak bych to udělal dokonale, rychle, čistě, neměl bych s ničím problémem*“⁵³, mínil Lukáš. Podobně to prožívá i Marián: „*Po skončení se cítím velice dobře, svěží, mám obnovenou sílu, zbavím se starostí, depresí, všechno mi připadá směšné, získám nadhled. Věci mi jdou snadněji, proto to dělám*“⁵⁴. Stejně jako jiní satanisté vykonává své rituály v době, kdy nemá nejsnadnější životní období a rituály mu tak přináší psychickou úlevu. Právě tato skutečnost, že satanisté rituály vyhledávají hlavně v dobách psychické nepohody, pak může vést k tomu, že se jim v dobách vyrovnanosti tolik nevěnují. Tak to má poslední dobou Filip. „*Čím větší je potřeba pomoci, tím častěji člověk ty rituály dělá, protože hodně pomáhají ať už v práci nebo v osobních vztazích. Takže když ty rituály v poslední době zanedbávám, tak to víceméně znamená, že jsem vcelku spokojený*“, říkal. Z tohoto důvodu v poslední době vyhledává spíše rituály skupinové, které pro něj mají malinko jiný význam. Cítí, že si pomocí nich „dobíjí baterky“. Stačí mu to prý čtyřikrát do roka ku příležitosti

⁵² Rozhovor s Matějem, 5. 5. 2021

⁵³ Rozhovor s Lukášem, 17. 5. 2021

⁵⁴ Rozhovor s Mariánem, 12. 5. 2021

satanistických svátků – kromě Valpuržiny noci a Halloweenu zmiňoval také Hromnice a Dožínky. „*Mně to vždycky nabije na ten čtvrtek.*“⁵⁵

Můžu tedy potvrdit, že i přes pár negativních zkušeností, jsou pro satanisty rituály opravdu jakousi psychologickou terapií, která jim pomáhá vyřešit si osobní problémy, nasměrovat svoje budoucí kroky, a hlavně si psychicky ulevit. Přesto tomu tak nemusí být vždycky, někdy může být pro satanistu praktický účel rituálů důležitější než jeho emoční průběh. Proto bych opět ráda zdůraznila, že jsem nabyla dojmu, že pro satanisty je nejdůležitějším otázkou *proč* rituál provádějí, nikoliv *jak*.

4.6. Význam skupiny a samoty

Dle Antona LaVeye může rituál provádět jedna či více osob, každý přístup má však své výhody a nevýhody. U skupinového obřadu je výhodou především posílení víry a načerpání nových sil skrz to, že shromáždění lidí, kteří sdílejí stejnou filozofii, napomáhá obnovení jejich víry v magii. Navíc v případě destruktivního rituálu může přítomnost ostatních satanistů pomoci naplnění jeho účelu. Naopak rituál soukromý či sexuální se lépe provádí v soukromí, jelikož při rituálu nesmí aktéři pociťovat stud či rozpaky. Nicméně LaVey také píše, že „když se náboženství stává systematicky osamělou záležitostí, pak přesahuje do oblasti sebezapírání, které je v podstatě totožné s asociálním chováním. Z tohoto důvodu by se měl satanista pokusit vyhledat další osoby, s nimiž by mohl obřady konat“ (LaVey 1969: 127, 128).

Přes toto doporučení Antona LaVeye se zdá, že satanisté přece jen preferují rituály v soukromí, a to ze dvou důvodů. Prvním z nich může být ten, že někteří satanisté jsou zkrátka introvertnějšího ražení a větší skupina lidí by jim při rituálu nebyla příjemná. „*Já jsem třeba naprostý introvert, takže mi vadí sdílet cokoli s kýmkoliv. Nezkoušela jsem to, ale myslím si, že by se mi ve skupině nepovedlo dostat se do toho správného rozpoložení*“ (počet lidí při rituálu má tudíž také vliv na onen „změněný stav vědomí“). „*Nemám důvod se s nikým kontaktovat, netajím se tím, že jsem satanistka, ale nemám potřebu to vykřikovat do světa*“⁵⁶, dodala Zuzana. Když jsem se jí ptala, jestli si myslí, že některé rituály můžou ve skupině fungovat víc nebo míň, řekla mi, že by si dokázala představit, že v případě

⁵⁵ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

⁵⁶ Rozhovor se Zuzanou, 12. 5. 2021

destrukčního rituálu by skupinové úsilí mohlo být účinnější, nicméně sama takový rituál nikdy nezkoušela a zkoušet ani neplánuje, takže to nemůže říct s určitostí.

Druhým důvodem je, že při rituálech je dle informátorů potřeba, aby byly všichni jeho aktéři správně myšlenkově naladěni, aby rituál brali vážně, nestyděli se mezi sebou, vzájemně si důvěřovali, a viděli za rituálem ten stejný cíl. Takového souladu však není snadné dosáhnout. „*Musí to být čistý, jakmile je tam nějaké napětí, nějaká nesrovnalost nebo nedůvěra, tak tohleto vůbec nemá smysl, pak je to zase jenom fraška*“⁵⁷, povídal například Petr. Víceru satanistů se zmínilo, že by pravděpodobně mohli rituály provádět s partnerem či někým blízkým, nějakou „spřízněnou duší“, či znají jiné satanisty, kteří to takto dělají, zatím se jim ovšem nepovedlo někoho takového nalézt. Většina jejich blízkých prý není na podobný druh činnosti správně nastavena. „*Myslím, že by mi to nefungovalo, kdyby u toho byli jiní lidi, protože lidi jsou často tak nějak zavření...*“⁵⁸, povídal Marián. Toto „správné nastavení“ je pak především důležité u rituálů, jejichž cílem je splnit nějaký konkrétní cíl, způsobit nějakou změnu.

Pokud se ovšem podaří, že u tohoto typu rituálu jsou skutečně všichni aktéři stejně myšlenkově naladěni, myslí to s ním vážně a vykonávají ho se stejným úmyslem, pak může být větší skupina přínosem. Když se totiž při rituálu dle informátorů na jednu věc soustředí větší množství lidí, pak je větší pravděpodobnost, že se cíl rituálu naplní. Může to být způsobeno tím, že při rituálu každý aktér ze sebe vydává silnou emoční energii a ta se větším počtem lidí násobí a rituál má pak daleko větší sílu. „*Když jdou do toho rituálu všichni opravdu naplno, tak je to opravdu úžasné a ta energie těch lidí se samozřejmě násobí. Je horší, když potom přijdou lidi, kteří do toho rituálu všechno nedají a rituál potom zkaží. To už je samozřejmě druhá věc. Ale je to úplně něco jiného, než když doma potichu medituješ, zapálíš si svíčku, než když naráz všichni deklarujete. Je to potřeba zažít.*“⁵⁹ Satanisté se prý při takovémto rituálu vzájemně vyhecují a ona emoční energie tam proudí všemi směry. „*Více kašpárků sehraje větší divadlo*“⁶⁰, shrnul to Kristián.

Naopak u rituálů, při kterých nejde o vyvolání nějaké konkrétní změny, ale o určitou oslavu satanistického svátku, vidí satanisté, kteří se takovýmto rituálům občas věnují, jednoznačný přínos. Prý zde platí pravidlo „čím víc, tím líp“, jelikož rituály pak mají silnější

⁵⁷ Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

⁵⁸ Rozhovor s Mariánem, 12. 5. 2021

⁵⁹ Rozhovor s Filipem, 6. 5. 2021

⁶⁰ Rozhovor s Kristiánem, 6. 5. 2021

atmosféru a satanisté si je více užívají. „*Prostě všichni v těch rouchách, na tom obřadním místě, v kruhu, má to sílu. Je to zážitek*“⁶¹. Tyto události jsou zkrátka oproti předchozímu typu rituálu zaměřené pouze samy na sebe a jak jsem psala výše, jsou určitou společenskou událostí a přináší účastníkům pocity sounáležitosti, tudíž při nich větší množství účastníků dává pochopitelně smysl. Tomuto typu rituálu se však satanisté nevěnují tak často (a někteří vůbec), tudíž stále můžeme říci, že satanisté při rituálech obecně, z výše jmenovaných důvodů, preferují samotu či menší skupinu.

4.7. Důležitost rituálů v satanismu

Podle Lužného hrají v Církvi Satanově rituály velice podstatnou roli (1997: 81). Jak podstatnou roli ovšem hrají pro satanisty, kteří nejsou členy této církve či jsou členy pouze její československé pobočky? A co si myslí o satanistech, kteří rituály vůbec nevykonávají – považují je stále za satanisty? Když jsem se ptala Adama, pro kterého je, jak jsem psala výše, rituální magie koníčkem, zdali si dokáže představit, že by se rituálům vůbec nevěnoval a byl by tím typem satanisty, pro kterého je satanismus pouze filozofií, odpověděl mi jednoznačně, že si to představit dokáže, že je pro něj satanismus hlavně způsobem žití. Jak jsem psala v Teoretické části práce, satanismus má nejrůznější podoby a nelze jednoznačně říci, co satanismus ještě je a co už satanismus není (Grombřík 1997: 16). Přesto se všichni mí informátoři shodují na jedné věci – věnovat se rituálům není podmínkou pro to, aby byl člověk satanistou. Nejdůležitějším aspektem je to, že vyznává a žije satanistickou filozofií. „*Není potřeba dělat žádné rituály, rituály jsou doprovodným jevem té filozofie. Ty to můžeš dělat a nemusíš to dělat, oni jsou třeba spokojeni s tou životní filozofií, kterou vedou a nepotřebují žádné rituály, tak je nemusí dělat, nikde není napsáno, že to je základem nebo nějakým společným principem nebo jmenovatelem satanismu, provádět rituály. To není vůbec potřeba*“, povídal na toto téma Petr. „*Kdo říká, že jo, tak je to velká chyba, protože se opět zaměřuje na nutnost provádění čehokoliv, a takhle to není. Satanismus je založen pouze na dobrovolné, jakékoliv vlastní filozofii, která mě něco učí, já se to učit chci a chci to dělat sám pro sebe nebo pro blízké okolí. Jakmile je tam nějaké měl bys, musíš jít takhle, touhletou cestou, čti při tom tohle, dělej při tom tohle, tak už to není satanismus, to už je*

⁶¹ Rozhovor s Adamem, 16. 5. 2021

*jakékoliv dogmatické náboženství jako cokoliv jiného... A to je špatně.*⁶² Tento postoj opravdu sdílí všichni informátoři do jednoho. Všichni zmiňovali, že důležité je, že tomu jedinec opravdu věří a že satanista může být naprostým ateistou. Jakékoliv praktiky nejsou nutné. „*Já bych to přirovnal k lidem, co jsou věřící a nechodí do kostela*“, řekl Lukáš. „*Stačí, že to myslí upřímně*“⁶³, dodal.

Jak víme, dva z mých informátorů ateisty jsou. Matěj i Kristián oba nevěří na nic nadpřirozeného a rituálům se nevěnují. Matěj však uznává, že chápe, proč jsou pro některé lidi rituály podstatné, ale on to tak zkrátka necítí, nevidí v jejich vykonávání význam. Tento svůj postoj přirovnal podobně jako Lukáš k některým křesťanům. „*Taky jsou určitě křesťani, kteří nedodržují všechny tyhle věci, nemodlí se pravidelně nebo skoro vůbec, nedodržují půst, úplně kašlou na nějaké ty vánoční tradice, ale přesto se považují za křesťany. Že se jim líbí, co je napsané v bibli a takové věci. Takže je to asi individuální*“⁶⁴, povídal.

Když Kristián zvažoval možnost vstupu do Chrámu, došel k názoru, že Chrám sám považuje za podstatné celkové naladění člověka a nikoliv takovéto „detaily“. „*Ten satanismus je taková jakoby silně elitářská záležitost a ten člověk na to musí být nějakým způsobem naladěnej. Ale to, jakým způsobem to dělá, to už je vlastně jeho věc, jeho cesta, myslím si, že satanismus nikdy nevyžaduje nějaká shluknutí se v nějaké větší skupině. Myslím si, že je to úplně jedno*“, míní. Svěřil se mi s tím, že ovšem v budoucnu někdy nějaký typ rituálu, při kterém se pracuje se svou vlastní psychikou a člověk se při něm snaží o nějaký seberozvoj, možná vyzkouší. „*Z tohoto hlediska vlastně ten rituál neporušuje nějak ten ateismus, ani nemusí vlastně být součástí nějakých prací s energiemi nebo něčím takovým, je to vlastně čistě psychologický akt. A z tohoto hlediska mi ten rituál připadá jako celkem zajímavá záležitost, určitě bych ho někdy i vyzkoušel, ale dá se říct, že jsem se k tomu nikdy nijak nedostal, ani jsem o tom nějak hlouběji nepřemýšlel. Jenom mě napadlo, jakou by ten rituál třeba mohl hrát roli pro mě, takže taková čistě psychologická práce se sebou samým.*“⁶⁵ Dá se tedy říci, že i satanisté - ateisté mohou v rituálech najít smysl a význam pro svůj život. Nicméně čím více je satanista spirituálně založený, tím podstatnější pro něj rituály jsou, satanisté, kteří se prohlašují za ateisty, mají menší potřebu rituály vyhledávat (což by opět potvrzovalo mé zjištění, že rituály pro satanisty opravdu nejsou něčím čistě

⁶² Rozhovor s Petrem, 10. 5. 2021

⁶³ Rozhovor s Lukášem, 17. 5. 2021

⁶⁴ Rozhovor s Matějem, 5. 5. 2021

⁶⁵ Rozhovor s Kristiánem, 6. 5. 2021

psychologickým, i když psychologie hraje prim, ale že se při nich opravdu napojují na něco, co by se dalo nazvat nadpřirozenem).

V. Závěr

Na základě analýzy dat, které jsem získala v průběhu svého empirického výzkumu, jsem mohla odpovědět na výzkumné otázky, které jsem si určila na počátku tohoto výzkumu. Tyto odpovědi se zde pokusím stručně prezentovat.

Satanisté obecně rozdělují rituály na několik typů. Se satanismem si pak spojují dva z nich – rituály tzv. „magické“ a rituály „oslavné“. Rituály magické definují jako ty, při kterých se jejich aktéři snaží vyvolat nějakou změnu, nějakým způsobem ovlivnit okolní svět či své vlastní nitro. Tomuto typu rituálu se dle mých zjištění satanisté věnují nejčastěji, avšak jeho podoby se různí. Rituály bývají vykonávány jak ve skupině, tak o samotě, jejich postupy se rovněž mohou odlišovat. Nesnaží se při nich vzývat nějakou bytost či se k ní modlit, spíše se aktéři snaží odpoutat ze své všední reality a pracovat sami se sebou, proto tento typ rituálu můžeme dle Rituální dimenze Niniana Smarta označit jako *rituál pragmatický* (Smart 1984: 7). Tento typ rituálu pak satanisté můžou vykonávat se záměrem něco vylepšit či zdokonalit, ale také se mohou s jeho pomocí snažit někoho proklít. To se ovšem děje pouze krajně a této činnosti se nevěnuje zdaleka každý satanista, mnoho satanistů má k tomuto konání řadu výhrad. Třetí typ rituálu, rituál oslavný, satanisté vykonávají pouze ve skupině a primárně ku příležitosti satanistických svátků, jako je například Halloween či Valpuržina noc. Je to určitá společenská událost, jejíž účelem je především oslavit onen svátek a vyvolat v aktérech pocity sounáležitosti a utvrdit jejich příslušnost ke skupině.

Satanisté své „magické“ rituály vyhledávají primárně tehdy, když cítí nějakou vnitřní nepohodu a potřebují si psychicky ulevit či si nějakým způsobem utřídit svůj život a své myšlení. Hlavní roli v satanistických rituálech hraje psychika aktérů. I kdyby se totiž rituálem nepovedlo ovlivnit dění okolo, hlavní pro satanisty je, že problém dostali ven ze svých hlav a vyřešili jej alespoň na pomyslné úrovni. Satanisté věří, že rituály mají blahodárný vliv na jejich životy, dodávají jim energii, pocity štěstí či uklidnění, pomáhají jim se osobnostně posouvat a zdokonalovat své já. Je to pro ně určitá metoda sebe tréninku.

Při rituálech se satanisté snaží dostat do tzv. „změněného stavu vědomí“. K tomu jim mohou dopomáhat nejrůznější předměty a také správný výběr prostředí, ve kterém se má rituál odehrávat. Satanisté vykonávají rituály nejraději v přírodě a často na konkrétních místech, která považují za „magická“. Pokud při rituálech používají předměty, tak jsou to obvykle některé z těch, které doporučoval Anton LaVey ve své Satanské bibli (1969),

například kalich či dýka. Tyto předměty ovšem hrají roli pouze jakýchsi „berliček“, které pomáhají satanistům naučit se konkrétním mentálním procesům, které pro vykonání rituály potřebují, a dostat se do onoho stavu vědomí. Roli pak při satanistických rituálech hrají i různé přírodní jevy, např. bouřka, vítr či úplněk, protože satanisté při nich cítí určitou energii, která prý zvyšuje efektivitu těchto rituálů.

To, jestli se rituály dějí ve skupině či o samotě, má v obou případech svůj důvod. Satanisté pro vykonávání svých „magických“ rituálů potřebují mít dostatek klidu, aby se mohli správně myšlenkově naladit, a tudíž často preferují právě samotu. Pokud se ovšem přece jen rozhodnou provádět tento typ rituálu s dalšími lidmi, pak je pro ně důležité, aby byli všichni aktéři v myšlenkovém souladu a rituál vykonávali se stejným záměrem. Výjimkou jsou pak rituály „oslavné“, které, jak jsem psala výše, satanisté vykonávají pouze ve skupině, protože bez ní by rituály neplnily svůj účel.

Při vykonávání svých rituálů se satanisté řídí postupy popsány v Satanské bibli (LaVey 1969) jen zčásti. Mnohdy si tyto postupy různě upravují, či se řídí zcela podle své vlastní intuice. Důsledně se jich drží při rituálech oslavných v rámci Prvního Česko-Slovenského Chrámu Církve Satanovy. Postupy těchto rituálů se učí dlouho dopředu a záleží jim na jejich přesném provedení. S Chrámem ovšem vykonávají i rituály tzv. improvizáčnické. Ty jsou postavené na tom, že je celé řídí kněz Chrámu, který při svém konání improvizuje. Tento velekněz má již s rituály celou řadu zkušeností, a tudíž je celý proces ponechán na něm. Rituály soukromé jsou pak převážně rovněž improvizované, většina satanistů se při nich řídí vlastními postupy a svou intuicí, nicméně i zde můžeme nalézt vliv Antona LaVeye.

Většina satanistů si své rituály definitivně spojuje s určitou představou nadpřirozena. Obvykle si představují, že se při nich napojují na nějakou neviditelnou sílu či energii, která je zároveň hybnou silou jejich rituálů. Satanisté ovšem nemají přesnou představu o tom, co tato síla je, odkud pochází a jak funguje. Mnohdy přiznávají, že v této otázce nemají zcela jasno, tato síla prý může být jak určitou nadpозemskou entitou, tak „matkou přírodou“, tak prací jejich vlastní psychiky. Tato stránka rituálů však pro satanisty není tolik podstatná. Satanisté se soustředí především na funkčnost jejich rituálů, na to, jestli rituály plní svůj účel, a neřeší přitom tolik, jakým způsobem se to děje. Definitivně nevěří na Satana jako nějakou reálně existující postavu se zlými úmysly, vnímají ho spíše jako symbol určitého vzdoru a případně si ho spojují s onou neviditelnou silou. Rozhodně se nedá říci, že by satanisté byli obecně úplnými ateisty a materialisty, řada z nich samu sebe považuje za věřící. Satanisté se

sice zaměřují na svůj pozemský život, rádi jej ale vylepšují právě s pomocí těchto neviditelných sil či energií, které někdy označují také za magii.

Rituály tedy hrají v satanismu výraznou roli, jelikož řada z nich věří, že jim rituály přinášejí podstatné benefity do jejich osobních životů. Rituály však nejsou základním pilířem satanismu. Jedinec definitivně nemusí rituály vykonávat, aby byl ostatními satanisty považován za plnohodnotného satanistu. Ne všichni satanisté v takovémto konání vidí smysl, což platí především pro ty satanisty, kteří sami sebe označují za ateisty. Čím více je satanista spirituálně založen, tím větší význam rituálům přikládá, nicméně však s opačným přístupem nemá sebemenší problém. Tento postoj souvisí se satanistickým důrazem na individualismus (viz Teoretická část) – každý satanista má prý konat tak, jak uzná za vhodné, nic mu není vnucováno a z původního LaVeyova satanismu si může vzít pouze to, co mu vyhovuje. Základním kamenem satanismu je jeho filozofie.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

BERG, Bruce L. *Qualitative research methods for the social sciences, fifth edition*. USA: Pearson Education, 2004. ISBN 9780205809357.

BOWIE, Fiona. *Antropologie náboženství*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-378-9.

DYRENDAL, Asbjørn. *The Invention of Satanism*. New York: Oxford University Press, 2015. ISBN 9780190277505.

FAXNELD, Per a Jesper Aagaard PETERSEN. *The Devil's party: Satanism in modernity*. New York: Oxford University Press, c2013. ISBN 0199779244.

GOODY, Jack. *Myth, Ritual and the Oral*. Cambridge University Press, 2010. ISBN 978-0-521-12803-2.

GROMBIŘÍK, Martin. *Satanismus*. Praha: Oliva, 1997. Přednášky, studie a texty. ISBN 80-85942-29-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

LAVEY, Anton Szandor. *Satanská bible*. Přeložil Josef RAUVOLF. Praha: Baronet, 2003. ISBN 80-7214-538-X.

LUŽNÝ, Dušan. *Nová náboženská hnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 8021016450.

MATHEWS, Chris. *Modern Satanism: anatomy of a radical subculture*. Westport, Conn.: Praeger Publishers, 2009. ISBN 031336639X.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.

SMART, Ninian. *Dimensions of the Sacred: An Anatomy of the World's Beliefs*. University of California Press, 1996. ISBN 0520219600.

SMART, Ninian. *The religious experience of mankind*. 3. ed. New York: Ch. Scribner's Sons, 1984. ISBN 0-02-412130-4.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

TART, Charles. *Altered States of Consciousness. A book of readings*. University of California, Davis, 1969. SBN 471 845604.

VESELÝ, Josef. *Satanismus: historie, ideologie, současná praxe, česká satanistická scéna*. Praha: Vodnář, 2003. ISBN 80-86226-42-5.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-798-1.

VOJTÍŠEK, Zdeněk. *Netradiční náboženství u nás*. Praha: Dingir, 1998. ISBN 80-902528-0-X.

Jiné zdroje:

ANDRADE, Gabriel. *An Academic Review of Anton LaVey's Satanic Philosophy*. Aruba, Netherlands, 2017: Department of Ethics and Behavioural Science, School of Medicine, Xavier University. Dostupné z: <https://jrs.uoch.edu.pk/index.php/journal3/article/view/38>.

EZZEDINE, Petra, HEŘMANSKÝ, Martin, NOVOTNÁ, Hedvika, SEIDLOVÁ, Gabriela, ŠTOVÍČKOVÁ, Magdaléna, VAŇKOVÁ, Markéta © nedatováno. E_Úvod do společenskovedních metod. *Etika výzkumu* [online]. Praha: FHS UK. Dostupné z <https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=10903>.

NOVOTNÁ, Hedvika, © 2009/2010. E_Úvod do společenskovedních metod. *Výběrové strategie* [online]. Praha: FHS UK. Dostupné z: <https://dl1.cuni.cz/course/view.php?id=10903>.

www.cirkevsatanova.cz

www.satanovakomunita.cz